Nota van beantwoording zienswijzen concept-Werkprogramma 2023-2024 en ontwerp-Begroting 2024 Metropoolregio Eindhoven,
versie 16 juni 2023

	De gemeenteraden zijn gevraagd uiterlijk 8 juni 2023 een reactie te geven. Van alle deelnemende gemeenten is een reactie ontvangen.	

Gemeentelijke reacties op concept-Werkprogramma 2023-2024 en ontwerp-Begroting 2024 Metropoolregio Eindhoven

Gemeente	Reactie	Antwoord	Werkprogramma 2023-2024 / Begroting 2024
Asten def	Ingestemd is met concept-Werkprogramma 2023-2024 en ontwerp-Begroting 2024.	Wij danken u voor uw instemming en het onderstrepen van de activiteiten de komende jaren.	
Bergeijk def	***Werkprogramma 2023-2024*** In het concept-Werkprogramma 2023-2024 wordt aandacht besteed aan het verder uitwerken en concretiseren van de verschillende thema's. Daarbij is ook aandacht voor brede welvaart en de samenhang tussen de verschillende thema's. Wij wensen u succes bij de verdere uitwerking en zien de concrete resultaten met belangstelling tegemoet.		
	Begroting 2024 Het Samenwerkingsakkoord 2023-2026 geeft invulling aan een grotere opgave. Om de schaalsprong van de regio goed te laten landen, wordt brede welvaart als afwegingskader toegevoegd en ruimte en wonen als extra thema. Om hier invulling aan te geven én de uitvoeringskracht en programmatische aanpak te versterken, wordt de werkorganisatie van de MRE uitgebreid met 12 fte.		
	Hiervoor is € 1,455 miljoen nodig. In de Begroting 2024 wordt € 0,78 miljoen (6,5 fte) gefinancierd door inzet van provinciale en Rijksmiddelen. Er wordt structureel € 675.000 (5,5 fte) vanuit de bijdrage Stimuleringsfonds toegevoegd aan de bijdrage Regionale opgaven (werkprogramma). Daarmee blijven de bijdragen van de gemeenten gelijk in de voorliggen conceptbegroting.		
	De verschuiving van de interne middelen van Stimuleringsfonds naar werkorganisatie én de dekking van de externe middelen vanuit Rijk en Provincie zijn niet structureel. Conform artikel 3.2 van de Beleidsregel Stimuleringsfonds Metropoolregio Eindhoven, kan deze inzet maximaal 3 jaar vanuit het Stimuleringsfonds betaald worden. Dit betekent dat er geen verplichtingen aangegaan kunnen worden voor een langer durende inzet van menskracht dan die maximale periode van 3 jaar. De 12 fte zullen flexibel ingevuld moeten worden. Om onafhankelijke ontwikkeling, advisering en uitvoering van de opgaven te garanderen, dient de extra formatie betrokken te worden uit verschillende organisaties.	***Financiën*** Er is sprake van een verlaging van de inwonerbijdrage Stimuleringsfonds en gelijke verhoging van de inwonerbijdrage Regionale opgaven. De kosten van extra fte worden deels gedekt uit de inwonerbijdrage Regionale opgaven, deels uit externe middelen. De beleidsregel Stimuleringsfonds is hierop niet van toepassing.	

	Als na 3 jaar nog behoefte is aan extra inzet van personele capaciteit op ditzelfde onderwerp, dan moet deze beschouwd worden als structurele capaciteit en kan deze niet meer gefinancierd worden uit de middelen van het Stimuleringsfonds. Dan lijkt het vooralsnog logisch om tijdig de discussie over de hoogte van de inwonerbijdrage te voeren als regio.	Zoals hierboven vermeld wordt de extra inzet van personeel gedeeltelijk gedekt uit de inwonerbijdrage Regionale opgaven. Als gedurende de looptijd van het samenwerkingsakkoord blijkt dat verhoging van de inwonerbijdrage noodzakelijk is, zal u hierover tijdig worden geïnformeerd.	
	Daarbij komt nog het risico van de structurele dekking van de externe middelen voor 6,5 fte. Ook deze worden nu uit incidentele middelen gedekt.	Het Dagelijks Bestuur heeft besloten, gegeven de opgaven, snelheid te houden in de realisatie en daarvoor gezocht naar mogelijkheden de inzet op de activiteiten op de dossiers zoals wonen, mobiliteit en brede welvaart te organiseren. De voorgestelde dekking door een verschuiving van middelen binnen de inwonersbijdrage wordt daarvoor als meest passend gezien. Daarnaast zal voor de lange termijn ook gekeken worden of het verhogen van de inwonerbijdrage tot de mogelijkheden behoort. Dit omdat de opgaven een doorlooptijd van minimaal 10 jaar hebben. Wij onderschrijven dat structurele lasten gedekt moeten worden door structurele inkomsten. MRE gaat er gezien de opgaven vanuit dat de betreffende Rijks- en provinciale middelen voor een langere termijn dan 3 jaar beschikbaar zijn en beschouwt deze daarmee als structureel.	
	Als het MRE voornemens is de benodigde formatie in 2023 al structureel in te vullen, dan is de structurele dekking een risico voor de deelnemende gemeenten. De discussie over de structurele dekking en inwonerbijdrage dient in dit geval al eerder gevoerd te worden.	Met de invulling van de extra formatie zal pas na besluitvorming worden gestart. Aan het Algemeen Bestuur wordt voorgesteld het positief jaarresultaat 2022 van de werkorganisatie MRE incidenteel in te zetten ter dekking van deze kosten. Voor het jaar 2023 zien wij dan ook geen financieel risico voor de gemeenten.	
	De raad verzoekt u om de invulling van de extra 12 fte en de (structurele) dekking daarvan duidelijker toe te lichten in de begroting 2024.	Dekking van de formatie-uitbreiding wordt gevonden in een structurele verschuiving binnen de inwonerbijdrage en bijdragen uit externe financiering. Aangaande de externe financiering; MRE gaat er gezien de opgaven vanuit dat de betreffende Rijks- en provinciale middelen voor een langere termijn dan 3 jaar beschikbaar zijn en beschouwt deze daarmee als structureel. Indien er meer externe financiering wordt gerealiseerd dan nodig is voor de dekking van de extra personele kosten, zal deze worden toegevoegd aan het Stimuleringsfonds	

Best def	***Begroting 2024*** ***Wij zijn niet overtuigd dat een structurele dekking via het Stimuleringsfonds noodzakelijk is*** Op basis van het vastgestelde Samenwerkingsakkoord 2023-2026 heeft u een vertaling gemaakt van maatschappelijke opgaven naar personele en financiële consequenties. U kiest vervolgens voor een combinatie van financiering uit externe middelen en voor het herschikken binnen de begroting van MRE (meer concreet: ombuigen vanuit het Stimuleringsfonds), waarmee een verhoging van de inwonerbijdrage achterwege kan blijven. Gelet op de maatschappelijke opgaven die er zeker ook op ons als gemeente afkomen zijn wij blij dat de inwonerbijdrage ongemoeid is gelaten. Wij vinden het wel jammer dat nu het Stimuleringsfonds wordt aangesproken, een faciliteit die we hebben voor innovatieve projecten die de economie versterken. Vooral ook omdat deze ombuiging structureel is. Wij vragen ons af of er voldoende is gekeken naar publiek-private constructies, waarbij ook marktpartijen hun verantwoordelijkheid gaan nemen in de financiering van onze gezamenlijke ambities.	***Financiën*** Naast de voorgestelde herverdeling van de middelen lopen er ook verschillende gesprekken met private partijen om de realisatie van de gezamenlijke ambities te versnellen. Een van de eerder benoemde voorbeelden daarvan is het woonfonds te benutten voor extra capaciteit om de woonopgaven voor gemeenten te realiseren. Daarnaast wordt eenzelfde systematiek voor het mobiliteitsfonds verkend.	
	Wij hebben nog de nodige vragen over de door u geschetste personele consequenties van het samenwerkingsakkoord Het samenwerkingsakkoord schetst de ambities, opgaven, doelen en afspraken van 21 gemeenten. Deze zijn ook door de gemeente Best onderschreven.		
	Voor deze ambities, opgaven, doelen en afspraken staan niet alleen de concernorganisatie MRE, maar (juist) ook de subregio en de individuele gemeenten aan de lat. Niet in de laatste plaats omdat daar veel uitvoeringskracht zit. U geeft nu aan dat de MRE organisatie moet groeien van 20,3 naar 32,3 fte. Wij zien, met u, de grote ambities van de regio en de impact die 'de schaalsprong' zal hebben op de samenwerkende overheden. We vragen ons wel af of een groei van +60% in de formatie van MRE nodig is voor de realisering van die ambities.	***Strategie en samenwerking*** In de toelichting op de capaciteit is ook een nuance aangegeven dat er sprake is van het samenvoegen, van een aantal verspreide reeds bestaande organisaties. Daarnaast is er een nieuw programma toegevoegd, ruimte en wonen, en is nadrukkelijk vanuit gemeenten gevraagd om een stevigere inspanning met elkaar te leveren op het perspectief brede welvaart.	
	Wat ons betreft kunnen taken met een meer tactisch of operationeel karakter beter aan de subregio's of aan gemeenten geadresseerd worden. We hebben de indruk dat hier nog een slag te maken is.	***Strategie en samenwerking*** Zoals ook beschreven in het samenwerkingsakkoord richt de regionale samenwerking, en de organisatorische inzet, zich op het strategisch niveau en is er vanuit de programma's een samenspel met de gemeenten/ subregio's op operationeel en tactisch niveau.	

	Formatie ruimte en wonen Het thema wonen en ruimte is voor de MRE organisatie een nieuwe tak van sport. We wijzen erop dat de subregio SGE hier al een goed georganiseerde aanpak en overlegstructuur heeft liggen. Met zeer beperkte middelen is men er hier in geslaagd om met partijen als het Rijk en de Provincie tot bijvoorbeeld een Woondeal en een Verstedelijkingsakkoord te komen. In dit licht zijn wij benieuwd naar de onderbouwing, die hoort bij de middelen voor 3,0 fte. Is het denkbaar dat u deze subregionale kennis uitbouwt en hieraan ook middelen en capaciteit toewijst?	***Strategie en samenwerking / ruimte en wonen*** De gevraagde formatie is op basis van verschillende, qua type opgaven, gelijke inzet opgebouwd. Als voorbeeld gaat het hier om inzet van programmamanagers en directe ondersteuning om het programma, de programmadoelen en de onderliggende activiteiten met een te vormen programmateam te realiseren. Zoals ook eerder aangegeven zal ook slim gebruik gemaakt worden van reeds bestaande organisatie(s) op subregionaal niveau.	
	Het thema wonen en ruimte gaat bovendien òòk over de doorontwikkeling van de regionale ontwikkelstrategie en de ruimtelijke inpassing (puzzel) van majeure opgaven. Wij stellen vast dat u recentelijk individuele gemeenten heeft aangeschreven om mensen te leveren om te komen tot een regionaal antwoord op de "Brabantse aanpak nationale opgaven en het ruimtelijke voorstel". Hoe verhoudt zich dit tot de capaciteitsclaim in de conceptbegroting MRE 2024?	***Strategie en samenwerking / ruimte en wonen*** In ruimtelijke zin grijpen de regionale aanpak (regionale ontwikkelstrategie, woondeal, mobiliteit, landelijk gebied) en de provinciale aanpak (ruimtelijk voorstel, PMIEK, BPLG, NOVEX stedelijk Brabant, NOVEX De Peel) op elkaar in. Richting provincie is ook aangegeven dat onze inhoudelijke inzet op het provinciaal traject voortkomt uit de lopende regionale projecten. Vanuit de regio wordt hiervoor de coördinatie opgepakt om de inzet beter te stroomlijnen. Daarmee hoeven gemeenten niet individueel inzet te leveren. De coördinatie op de ruimtelijke dossiers zal vanuit het programma ruimte en wonen plaats gaan vinden.	
	Formatie mobiliteit Ook de middelen voor mobiliteit springen in het oog. U vraagt 6,3 fte voor mobiliteit (dit is momenteel 1,8), meer concreet voor programmamanagement en coördinatie. Kan dit beter onderbouwd worden? Wordt deze capaciteit ook gevraagd voor bijvoorbeeld het realiseren van meer uitvoeringskracht? Met betrekking tot mobiliteit wordt op subregionaal niveau (bv. Bovens) veel werk verzet. Wij denken dat er nog een efficiencyslag kan worden gemaakt ten aanzien van de overlegstructuren in de regio. Wij wijzen wat dit betreft (nogmaals) op de adviezen van Andersson Elffers Felix over het gelijk trekken van de subregio-indeling met die van het-ruimtelijk en economisch domein.	***Strategie en samenwerking / mobiliteit*** In het AEF-rapport/advies is aangegeven, dat er voor mobiliteit effectiever en efficiënter samen gewerkt kan worden als een programmabureau wordt opgezet. De bestuurders hebben ingestemd met dit advies en opdracht gegeven op basis van het AEF-rapport/advies het programmabureau op te richten. Hierbij hoort een capaciteitsverhoging voor mobiliteit. Bij het programmabureau is geen capaciteit geraamd voor het uitvoeren van projecten. Een efficiencyslag op de overlegstructuren van de regio is mogelijk. Dit wordt voorgelegd aan het Portefeuillehoudersoverleg mobiliteit.	

	Formatie Stimuleringsfonds De benodigde formatie voor het Stimuleringsfonds blijft gelijk (2,0). U stelt ook voor om structureel € 675.000,- te onttrekken aan het fonds om de financiering van extra formatie te dekken. Hoort bij een substantieel kleiner fonds ook niet een beperkter fondsmanagement?	***Strategie en samenwerking / Stimuleringsfonds*** Minder middelen betekent niet dat er minder aanvragen zijn en daarbij horend proces. Daarnaast is op verzoek van het Dagelijks Bestuur sinds afgelopen jaar ingezet op meer management en control over het fonds, deze lijn wordt voortgezet.	
	Huisvestingskosten Wij lezen in de begroting niets over (extra) huisvestingskosten. Is dit wel in lijn met de door u beoogde ontwikkeling van de organisatie?	***Financiën / huisvesting*** Met enkele interne aanpassingen kan de beoogde extra capaciteit gehuisvest worden binnen het huidige pand.	
	Werving personeel Tot slot vragen wij ons af of het, in de huidige arbeidsmarkt, reëel is dat de MRE in 2024 12 (i.v.m. deeltijdfactor waarschijnlijk meer) specialistische functies weet in te vullen?	***Strategie en samenwerking*** De situatie op de arbeidsmarkt is voor alle organisaties, markt en overheid, niet eenvoudig. We zoeken naar optimale balans tussen inzet vanuit gemeentelijke organisaties (zoals Eindhoven, Helmond) en het werven van mensen uit de markt.	
	Best wil daarbij in ieder geval nog opmerken dat de werving van deze mensen het liefst vooral buiten de regio plaatsvindt. We willen als samenwerkende gemeenten niet van de regen in de drup geraken!	***Strategie en samenwerking*** De samenwerking is van en voor de 21 gemeenten. Samen staan we voor de regionale opgaven. Daarmee draagt regionale inzet juist bij aan de opgaven van de 21 gemeenten.	
Bladel def	***Werkprogramma 2023-2024*** Het anticiperen op de **samenhang tussen de thema's** achten wij van groot belang om tot integraal afgewogen besluiten of uitvoeringsactiviteiten te komen, die behulpzaam zijn aan de doelstellingen van alle thema's. De samenhang tussen de thema's heeft ons inziens in het werkprogramma voldoende de aandacht maar komt onvoldoende tot uiting in concrete acties of maatregelen. We verzoeken de MRE daarom om deze concrete acties en maatregelen nader te beschrijven in het werkprogramma. We stellen voor om dat onder hoofdstuk 2 van het werkprogramma nader uit te werken.	***Strategie en samenwerking*** Om nadere invulling te geven aan de samenhang tussen de verschillende programma's zullen op gezette tijden crossovers plaatsvinden tussen de portefeuillehoudersoverleggen. Daarnaast worden organisatorisch poho-overleggen in praktische zin op elkaar afgestemd qua tijd en agenda. Ook zullen we op raadsniveau tijdens de Metropoolconferenties hier extra aandacht aan schenken.	
	Begroting 2024 Geen zienswijze		
Cranendonck def	In het recent vastgestelde Samenwerkingsakkoord 2023-2026 “In goede banen” zijn de inhoudelijke lijnen uitgezet, waarlangs de samenwerking tussen de 21 gemeenten in de komende vier jaar plaatsvindt. De belangrijkste ontwikkelingen zijn de toevoeging van het programma ruimte en wonen als een van de vijf pijlers van de MRE-samenwerking, en de wens voor sterkere sturing op de programma’s vanuit het niveau van de MRE. In		

	onze zienswijze op het samenwerkingsakkoord gaven wij reeds aan in te kunnen stemmen met de voorgestelde wijze van samenwerking. In de begroting en het werkprogramma gaat u in op de personele en financiële middelen, waarmee u deze ontwikkeling vorm gaat geven.		
	Formatie-uitbreiding De veranderingen voor de MRE-organisatie zijn niet gering: met een toevoeging van 12 fte (van de huidige 20,3) groeit uw organisatie met de helft. De extra inzet en expertise landt met name op de terreinen ruimte en wonen, energietransitie en mobiliteit. We spreken hierbij wel de verwachting uit dat dit naast een verbeterde inhoudelijke sturing, ook leidt tot de betere afstemming en samenwerking tussen MRE en de 21 gemeenten onderling. De MRE blijft onzes inziens in de basis namelijk ook een procesorganisatie.	***Strategie en samenwerking*** Met de nieuwe koers zoals vastgesteld in het samenwerkingsakkoord zal er, naast het continueren van het samenwerkingsproces, meer programmatisch en strategisch gestuurd worden op de realisatie van de regionale ambities. De inhoudelijke poho's worden hiermee ook meer in positie gebracht om te sturen op de programmadoelen.	
	Financiering formatie-uitbreiding De wijze waarop deze groei van de organisatie wordt gefinancierd kan op onze instemming rekenen. Door te korten op het Stimuleringsfonds is het niet nodig om de inwonerbijdrage te verhogen, om het hoofd te bieden aan de uitdagingen van de huidige tijd. Hoewel we als gemeente hechten aan het stimuleren van innovatie en groei in onze regio, vinden we het goed te verantwoorden dat deze middelen nu worden besteed aan het in goede banen leiden van die groei.		
	Brede welvaart Tot slot vragen wij aandacht voor de borging van het thema brede welvaart binnen de programma's van de MRE. Het sociaal domein in brede zin heeft momenteel geen eigen programma binnen de MRE-samenwerking. We zijn echter wel van mening dat vanuit de huidige vijf programma's de verbinding moet worden gezocht met deze beleidsvelden ten aanzien van onder andere het voorzieningenniveau en sociaal-maatschappelijke vraagstukken. Een adequate betrekking van de vakinhoudelijk portefeuillehouders in de regio is hierbij onontbeerlijk.	***Brede welvaart*** Het thema brede welvaart wordt over de lijn van de 5 programma's in het MRE-werkprogramma ingevuld. We sluiten aan bij actuele onderwerpen, zoals het opstellen van de regionale ontwikkelstrategie. Hierbij borgen we dat de sociaal-maatschappelijke impact wordt meegewogen bij de regionale koers en richting, die we met elkaar bepalen. We zoeken daarbij de verbinding met initiatieven, zoals Brainport voor Elkaar. Specifiek op het onderwerp voorzieningen is een opdracht geformuleerd om tot een verkenning te komen wat qua (basis-) voorzieningen nodig is passend bij de groei van de regio als samenhangend geheel. Daarbij rekening houdend met de diversiteit en complementariteit van zowel de stedelijke als landelijke kenmerken van deze regio.	
Deurne def	***Werkprogramma 2023-2024*** Twee onderwerpen in het conceptwerkprogramma geven ons aanleiding voor de volgende opmerkingen:		

	Ruimte en wonen Voor ruimte en wonen (en m.n. wonen) is de insteek sterk gericht op 'bouwen' terwijl 'brede welvaart' om een verbreding vraagt. Het is onvoldoende als alleen vanuit het deelprogramma 'brede welvaart' een 'afwegingskader' wordt opgesteld. De zienswijze die wij eerder op dit punt hebben afgegeven op het concept-samenwerkingsakkoord blijft actueel. Die luidde als volgt: "Naast de snelheid, omvang en kwaliteit van de woningbouwproductie in de regio is er juist ook specifieke aandacht nodig voor de mensen en welzijn (brede welvaart). We constateren dat er in de stukken nog geen specifieke aandacht uitgaat naar de huisvesting van kwetsbare doelgroepen (waaronder ouderen) en de steeds duidelijker wordende meerwaarde van het koppelen van woonbeleid aan zorg en welzijn. Van belang is bijvoorbeeld dat er meer geschikte woningen komen voor wonen en zorg in zorgzame leefgemeenschappen (waarin men naar elkaar omkijkt)." Wij verzoeken u dit aspect ook in dit werkprogramma te verankeren.	***Ruimte en wonen*** De opdracht wonen, zoals nu geformuleerd richt zich inderdaad nu op de brede opgave wonen en minder op specifieke doelgroepen. Dit ook, omdat de focus nu gelegd wordt op de inrichting van een regionaal systeem van woningbouw-planning, datamonitoring en inzet van expertise om de grote woningbouwopgave van de regio (schaalsprong) te kunnen realiseren. Binnen de afspraken van de woondeal wordt wel specifiek ingezet op wonen voor kwetsbare doelgroepen. Hier heeft het specifieke aandacht.	
	Het valt op dat het Woningfonds als activiteit is ondergebracht onder het programma economie – doorontwikkeling Mainport. Het betreft inderdaad private middelen vanuit bijvoorbeeld ASML, maar de vraag is of deze plaatsing een juiste keuze is. Naar dit fonds is onder ruimte en wonen (via de 10 fte versnelling) ook een duidelijke koppeling gelegd. Voor 10 fte 'versnellingsteam' verwachten we dat naast de private gelden ook een aanvraag bij de provincie wordt ingediend om aanspraak te maken op de gelden uit de woningbouwversnelling 2e tranche. Insteek moet zijn om deze middelen (en dus ook de fte) voor de gehele regio aan te vragen en in te zetten - vanuit beide programma's (ruimte en wonen en economie).	***Ruimte en wonen*** Inzet in het werkprogramma is al onderdeel van het kwartiermakerschap voor de opdracht wonen een regionale aanpak te formuleren voor de inrichting van een expertteam/ versnellingsteam. Dit ook als basis om aanspraak te maken op verschillende genoemde financieringsvormen. Deze opdracht wordt nu concreet opgepakt en ingevuld.	
	Tenslotte achten we de voorgestelde uitbreiding van de formatie ruimte en wonen met 3 absoluut noodzakelijk. De 1 fte wonen is verklaarbaar vanuit de gekozen (beperkte) insteek voor wonen, maar te laag als 'brede welvaart' leidend is.	***Strategie en samenwerking / ruimte en wonen*** De capaciteitsinzet i.r.t. brede welvaart is erop gericht praktisch handen en voeten geven aan dit perspectief. Dit is in eerste instantie zo ingericht dat er ook een inspanning van een ambteliike werkgroep (bestaande uit gemeentelijke collega's) inzet daarop kan leveren. Daarnaast zal in 2024 een proces gestart worden vanuit het perspectief brede welvaart wat het regionaal perspectief is voor de regio voor de toekomst.	
	Verbinding tussen thema's in het werkprogramma De verbinding en samenhang tussen de verschillende onderdelen/ thema's blijft een aandachtspunt in het werkprogramma. Bijvoorbeeld in het deelprogramma regionaal	***Strategie en samenwerking*** In de uitwerking van de programma's zal nadrukkelijk aandacht zijn voor de verbinding op de onderdelen zoals het landelijk gebied –	VOORSTEL - In het definitieve werkprogramma zal nog een aanvulling worden opgenomen over de

	perspectief is een integrale koers op wonen, mobiliteit, economie en ruimte genoemd als activiteit genoemd. De transitie van het landelijk gebied en duurzaamheid/energietransitie worden hier gemist terwijl de hoofdopgave ook de verbinding van stad, land en regio betreft.	duurzaamheidsopgaven. Ook de principes zoals water en bodem sturend worden hierin nadrukkelijk meegegeven.	samenhang van de opgaven landelijk gebied en de duurzaamheidsopgaven.
	Voor het overige kunnen wij instemmen met het concept-Werkprogramma 2023-2024 en de concept-Begroting 2024.		
Eersel def	***Werkprogramma 2023-2024*** Het concept-Wwerkprogramma 2023-2024 is behandeld in de raadsvergadering van 23 mei en voortgezet in de raadsvergadering van 25 mei 2023. De raad heeft daarbij een amendement aangenomen en een ander besluit genomen dan dat is voorgesteld. De raad heeft het volgende besloten: 1- Het Werkprogramma 2023-2024, net als het Samenwerkingsakkoord 2023-2026, voor kennisgeving aan te nemen en verwijzen hierbij voor het werkprogramma naar de vier punten van onze eerdere reactie op het concept- Samenwerkingsakkoord 2023-2026. 2- Het college de opdracht te geven in het Algemeen Bestuur het standpunt van de raad toe te lichten en niet in te stemmen met het Werkprogramma 2023-2024 Metropoolregio Eindhoven. 3- Het Dagelijks Bestuur te verzoeken zo spoedig mogelijk aan de gemeente Eersel schriftelijk een inhoudelijke reactie te geven op wat het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur gedaan hebben en/of nog voornemens zijn te doen met de reactie van de gemeente Eersel op het Samenwerkingsakkoord 2023-2026 en wat het Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur gaan doen met voorliggende reactie op het (concept-)Werkprogramma 2023-2024. Gelet op het bovenstaande besluit verzoeken wij u om een schriftelijke inhoudelijke reactie te geven op hetgeen in het genomen raadsbesluit is verwoord.	Eersel stemt niet in met werkprogramma	
	Begroting 2024 De concept-Begroting 2024 is behandeld in de raadsvergadering van 23 mei 2023. De raad heeft besloten een zienswijze in te dienen op de ontwerp-Begroting 2024 voor het thema economie, inhoudende dat het nodig en billijk is om niet alleen de MRE, maar ook de subregio's te ondersteunen met een financiële bijdrage uit het Stimuleringsfonds voor een periode van	***Strategie en samenwerking / Stimuleringsfonds*** Wanneer we vanuit het Stimuleringsfonds naast formatie team MRE ook formatie voor de subregio's gaan financieren, dan daalt het beschikbare budget voor de projecten tot onder de bijdrage, die nu jaarlijks voor projecten wordt uitgezet. Projecten die op basis van kwaliteit een bijdrage zouden ontvangen, ontvangen deze dan	

	maximaal 3 jaar en de begroting hierop aan te passen en in lijn te brengen met het Werkprogramma 2023-2024.	niet vanwege het tekort aan financiële middelen. We gaan daarmee dan tornen aan de initiële doelstelling van het Stimuleringsfonds, dit staat haaks op de afspraken uit het onlangs vastgestelde samenwerkingsakkoord.	
Eindhoven def	***Werkprogramma 2023-2024*** Om te beginnen, vinden wij dat dit conceptwerkprogramma op een overzichtelijke wijze inhoudelijke invulling geeft aan de eerste twee jaarschijven van het recent vastgestelde Samenwerkingsakkoord 2023-2026. Daarmee sluit het werkprogramma ook goed aan bij de ambities en prioriteiten van de gemeente Eindhoven. Wij onderschrijven de noodzaak voor de versterking van de MRE-organisatie om de urgente opgaven en versnelling in de uitvoering te realiseren, en ondersteunen de voorgestelde wijze van financiering door herschikking van de inwonersbijdrage en externe financiering. Wij ondersteunen dan ook het voorliggend concept-Werkprogramma 2023 -2024.		
	Wel hebben wij enkele aandachtspunten m.b.t. de uitvoering van het werkprogramma. Deze punten treft u hieronder aan:		
	Versnellen en verankeren regionale uitvoeringskracht Het versnellen en verankeren van de regionale uitvoeringskracht is, gezien de omvang en urgentie van de opgaven, van groot belang. Het is goed om te zien hoe hier, als afgeleide van het samenwerkingsakkoord, in dit voorliggende conceptwerkprogramma op wordt geanticipeerd. Waarbij we het van groot belang achten dat de programmatische werkwijze op korte termijn invulling krijgt.	***Strategie en samenwerking*** Met u onderschrijven we de urgentie om gezamenlijk tot realisatie te komen van onze regionale strategische opgaven. Concreet zijn kwartiermakers aangetrokken om de programmatische werkwijze in te richten. Daarnaast heeft het Dagelijks Bestuur vanuit haar rol op de bedrijfsvoering opdracht gegeven aan een extern adviesbureau om advies uit te brengen op het optimaal inrichten van de organisatie in deze context.	
	Bij de uitvoering van het werkprogramma is het van belang dat er zowel in de inhoudelijke portefeuillehoudersoverleggen als in het dagelijks bestuur continu aandacht is voor de stand van zaken en haalbaarheid omtrent de uitvoering. Eigenaarschap, krachten bundeling en (slimmere) inzet van capaciteit en middelen van alle gemeenten is randvoorwaardelijk voor het behalen van de gestelde doelen. Hier dient vanuit de MRE niet alleen bestuurlijk, maar ook door de MRE-organisatie proactief op te worden gestuurd en in te	***Strategie en samenwerking*** Met de programmatische aanpak worden ook de poho's strategisch meer in positie gebracht om op de programmadoelen te sturen. De MRE-organisatie wordt daarop ook programmatisch ingericht. Daarnaast zien we ook effectief terug dat u als centrumstad een extra inspanning levert in de vorm van onder andere ambtelijke capaciteit.	

	worden ondersteund. Als centrumstad vinden we het belangrijk om nadrukkelijk onze verantwoordelijkheid te nemen in (de gesprekken over) de uitvoering van het werkprogramma en hier actief aan bij te dragen.		
	Bij de uitvoering van de programma's van het werkprogramma, vragen wij voor de volgende punten aandacht:		
	Ruimte en wonen Een goede balans tussen het stedelijk en landelijke gebied bij het invullen van de ruimtelijke opgaven. M.b.t. de ontwikkelstrategie vragen we extra aandacht voor het integraal meenemen van de bedrijventerreinprogrammering en de samenhang met het bereikbaarheidsvraagstuk.	***Ruimte en wonen*** Dit is reeds expliciet onderdeel ontwikkelstrategie, wel op hooflijnen. Specifieke uitwerking in Regionale Programmering Werklocaties en Mobiliteitspakketten.	
	Mobiliteit Wij ondersteunen het snel inrichten van het in het werkprogramma genoemde programmabureau, dat cruciaal is in de benodigde coördinatie op de vele verschillende mobiliteitsprojecten (en de daarbij betrokken instanties). Verder vragen wij aandacht voor schone lucht i.r.t. de uitvoering van dit programma.	***Mobiliteit*** Aandachtspunt schone lucht wordt meegenomen in de uitwerking van de mobiliteitsvisie en agenda.	
	Energietransitie Wij ondersteunen een effectievere coördinatie en programmasturing vanuit de MRE organisatie. Bijvoorbeeld in relatie tot een betere samenhang en wisselwerking met de RES-structuren en een sterkere verbinding met Brainport Development in het optrekken naar Provincie en Rijk. Verder vragen wij een onderscheid te maken tussen strategische samenwerking op het thema energietransitie en de uitvoering van de RES. Gemeenten krijgen vanaf 2023 veel middelen vanuit het Rijk voor uitvoering van het Klimaatakkoord (naast de RES-middelen). Dat schept nieuwe verwachtingen van en vraagt aanvullende afspraken binnen de regionale samenwerking.	***Energietransitie*** Samen met de betrokken ambtenaren energietransitie uit de regio verkennen we de te zetten stappen om tot een meer programmatische sturing te komen. Hierbij maken we een duidelijk onderscheid tussen het strategische, tactische en operationele niveau. De basis hiervoor is een goed monitoringssysteem.	
	Economie Vanuit economisch perspectief kijken wij in bredere zin naar de versterking van onze fysieke leefomgeving en zien wij niet alleen samenhang met de thema's ruimte en wonen, maar ook met de thema's bereikbaarheid en energietransitie. Wij vinden het van belang dat aan het bieden van ruimte voor het ontwikkelen van nieuwe	***Economie / Energietransitie*** In de nieuwe programmeringsafspraken zal eerst naar intensiverings- en verdichtings-mogelijkheden op bestaande terreinen worden gekeken, voordat nieuwe locaties in beeld komen. Bij verdichting hoort ook automatisch een kwaliteitsslag.	

	terreinen, een kwaliteitsslag op bestaande bedrijventerreinen wordt toegevoegd. Omdat het energienetwerk steeds meer een obstakel vormt in het halen van onze ambities als het gaat om vestiging van bedrijven, is het van belang dat met name wordt ingezet op forse verzwaring en uitbreiding ervan, flexibilisering in gebruik én lokale energiehubs.	Zoals in het werkprogramma is benoemd agenderen we knelpunten in het energienetwerk bij de netwerkbedrijven en proberen we invloed uit te oefenen op de keuzes in investeringen.	
	Landelijk gebied Het is van belang om in gezamenlijkheid toe te werken naar concrete resultaten op het gebied van het oplossen van de stikstofproblematiek. Ook zien wij kansen in het gezamenlijk verkennen van innovatie in circulaire productie van biobased bouwmaterialen. En in het samen met andere partners inzetten op innovatieve voorbeeldprojecten op het vlak van eiwittransitie gekoppeld aan het deelprogramma transitie voedselketen.	***Landelijk gebied*** Goede opmerkingen, nemen we over.	
	Regionale strategie en samenwerking Het is goed om te zien dat in het werkprogramma wordt ingezet op het steviger borgen van zowel de regionale samenwerking als ook de samenhang tussen de inhoudelijke opgaven. We denken dat een regionaal perspectief hieraan kan bijdragen evenals een gezamenlijk beeld brede welvaart. Aanhaking en betrokkenheid van raden is hierin cruciaal evenals een pragmatische aanpak.	***Strategie en samenwerking*** De samenhangende opgaven als gevolg van de groei van de regio vragen om een regionaal perspectief, waarin de rol van de raden van groot belang is. Tijdens de Metropoolconferentie van maart is de betrokkenheid van de raden bij deze vervolgstappen ook onderstreept. We richten hiervoor ook een proces in, waarin deze betrokkenheid zal worden geborgd.	
	Begroting 2024 Wij hebben geen opmerkingen bij de concept-Begroting 2024.		
Geldrop-Mierlo def	We onderschrijven ten volle dat we als 21 gemeenten samen aan zet zijn op de opgaven in deze regio. Gemeente Geldrop-Mierlo zal zeker de schouders zetten onder onze regionale samenwerking en bijdragen aan de regionale opgaven binnen Geldrop-Mierlo en Zuidoost-Brabant. We willen middels deze zienswijze graag verschillende punten onder de aandacht brengen ten aanzien van het werkprogramma en de begroting.		
	Werkprogramma 2023-2024 De korte en bondige opzet van het werkprogramma vinden wij prettig werken. Het geeft een compact beeld, waardoor de samenhang tussen ontwikkelingen goed in beeld te houden is. Ook zien we dat het werkprogramma goed aansluit op het samenwerkingsakkoord.		

	We zijn blij dat het belang van brede welvaart een duidelijke plek heeft gekregen in het werkprogramma.		
	Werkprogramma meer van de 21 gemeenten maken Het is goed om in beeld te hebben wat de MRE-organisatie gaat doen voor de activiteiten binnen het werkprogramma. Dat geeft een beeld waarom u in de begroting een uitbreiding van formatie voorstelt. We merken wel op dat de focus in het werkprogramma op de MRE-organisatie een risico in zich draagt dat het niet zozeer als werkprogramma van de gemeenten 21 voelt. We zien graag meer nadruk liggen op de inzet, die we met elkaar plegen.	***Strategie en samenwerking*** De regionale opgaven, zoals verwoord in het samenwerkingsakkoord en verwerkt in het werkprogramma vragen om een stevige inspanning van de gehele regio, MRE-organisatie én gemeenten. De inzet. die de MRE-organisatie pleegt is er volledig op gericht om strategisch van meerwaarde te zijn voor de 21 gemeenten. Daarnaast is er ook afstemming met de 21 gemeentesecretarissen op organisatieniveau tot een goede wederzijdse afstemming te komen over inzet van capaciteit (per programma) vanuit de 21 gemeenten. Een van de voorbeelden voor meer eigenaarschap is overigens dat ook enkele gemeenten formatie-inzet leveren in de programma's.	
	Extern advies afwachten Wij houden bij voorkeur verschillende opties open om de uitvoering van het samenwerkingsakkoord en het werkprogramma te organiseren. Het externe advies dat in de maak is, kan een bijdrage leveren in de afwegingen, die we met elkaar kunnen maken over de wijze van organiseren. Wij willen daarom het externe advies afwachten, voordat de formatie binnen de MRE-organisatie zo fors wordt uitgebreid. Mogelijk blijkt versterking van de capaciteit binnen gemeenten een belangrijkere randvoorwaarde dan uitbreiding van de MRE-organisatie. Onze ambtelijke organisatie merkt dat de regionale vraag om inzet zich opstapelt en dat het steeds uitdagender wordt om hier invulling aan te geven. Belangrijk is dat we met elkaar een realistische benadering hanteren en dat we investeren in realisatiekracht op die plekken waar het 't meeste bijdraagt aan de versnelling.	***Strategie en samenwerking*** Het Dagelijks Bestuur heeft verzocht om een extern advies in het verlengde van het vastgestelde samenwerkingsakkoord. Dit advies spitst zich toe op de inrichting van de organisatie. Dit wordt gedaan mede op basis van de formatie, zoals opgenomen in het concept-werkprogramma en de concept-begroting.	
	Zoals gezegd vinden we het werkprogramma goed aansluiten op het samenwerkingsakkoord. We onderschrijven de prioritering die binnen de diverse programma's is aangebracht. We hebben enkele verzoeken bij twee programma's:		
	Energietransitie In het deelprogramma Verduurzaming gebouwde omgeving zien we graag concreet welke activiteiten er in 2023-2024 worden opgepakt. We vinden het belangrijk dat we met	***Energietransitie*** Een uitwerking van de activiteiten is terug te vinden in het Samenwerkings- en uitvoeringsprogramma RES. Dit is terug te	

	elkaar de uitvoering en nakoming van de gemaakte afspraken monitoren en dat er aandacht is voor coördinatie en afstemming ten aanzien van de diverse samenwerkingscoalities, die in het kader van de RES worden opgestart. We denken dat het gezamenlijk werken aan het wegnemen van belemmeringen van belang is.	vinden via https://energieregiomre.nl/uitvoering/default.aspx. U kunt hiervoor ook terecht bij uw college. Samen met de betrokken ambtenaren energietransitie uit de regio verkennen we de te zetten stappen om tot een meer programmatische sturing te komen. De basis hiervoor is een goed monitoringssysteem.	
	Economie Wij zien binnen het deelprogramma Versterken vestigingsklimaat graag expliciet aandacht voor het toekomstbestendig maken van bestaande bedrijventerreinen. Daarbij breken we een lans om te verkennen welke kansen er zijn om anders om te gaan met de beperkingen van de fysieke ruimte, zoals bijvoorbeeld het optoppen van de bestaande bouw.	***Economie*** In de nieuwe programmerings- afspraken zal eerst naar intensiverings- en verdichtingsmogelijkheden op bestaande terreinen worden gekeken, voordat nieuwe locaties in beeld komen. Bij verdichting hoort ook automatisch een kwaliteitsslag. Ook het optoppen van bestaande bouw past hierbij (mits passend en haalbaar).	
	Begroting 2024 We constateren dat de begroting is opgesteld conform de gemaakte afspraken over de gemeentelijke inwonersbijdragen en het toepassen van een indexering van 3,56%. Ook zien we de moeite die is gedaan om te bereiken dat het versterken van de realisatiekracht niet tot een hogere inwonerbijdrage leidt. Wel hebben we zorgen over de financiering van de formatie-uitbreiding en de bijstelling van de werkbudgetten.		
	Financiering formatie-uitbreiding In onze beleving zijn de Rijks- en provinciale gelden incidentele inkomsten en daarmee ongeschikt als dekking voor structurele personeelslasten. Een ander belangrijk deel van de financiering moet voortkomen uit de herschikking van middelen van het Stimuleringsfonds naar de regionale opgaven. Onvoldoende duidelijk is wat de impact is op wat we voor ogen hadden met het Stimuleringsfonds. Het subsidiëren van veelbelovende innovatieve projecten, die bijdragen aan de economische kracht in de regio blijft naar ons idee onverminderd van belang.	***Financiën*** Wij onderschrijven dat structurele lasten gedekt moeten worden door structurele inkomsten. MRE gaat er gezien de opgaven van uit dat de betreffende Rijks- en provinciale middelen voor een langere termijn dan 3 jaar beschikbaar zijn en beschouwt deze daarmee als structureel. ***Stimuleringsfonds*** Voor wat het Stimuleringsfonds betreft verwachten wij geen negatief effect op het subsidiëren van innovatieve projecten.	
	Bijstellingen werkbudgetten Om werkbudget vrij te maken voor het programma Wonen en ruimte zijn de werkbudgetten voor andere programma's naar beneden bijgesteld. Onze ambities zijn met het versnellen van de schaalsprong echter scherper geworden. Daarmee rijst de vraag of de onttrekking aan de andere werkbudgetten haalbaar is.	***Financiën*** In de begroting wordt uitgegaan van een evenredige verdeling van de werkbudgetten over de verschillende thema's. Deze lijn is in de Begroting 2024 doorgezet. Bij de realisatie van de werkzaamheden zal blijken of de uitgaven	

		binnen de budgetten verantwoord kunnen worden of dat bijstelling nodig is.	
Gemert-Bakel def	***Werkprogramma 2023-2024*** Wij hebben besloten om geen zienswijze in te dienen op het concept- Werkprogramma 2023-2024. In het vastgestelde Samenwerkingsakkoord 2023-2026 komen de grote opgaven, waar we als regio mee aan de slag moeten goed naar voren. We zien hierin ook het belang, de nut en de noodzaak om regionaal samen te werken. Vooral om er samen voor te zorgen dat er een goede balans blijft tussen stad en platteland om te kunnen komen tot brede welvaart voor alle inwoners van onze regio. Het Werkprogramma 2023-2024 is in onze ogen een goede vertaling van het samenwerkingsakkoord naar doelen en acties. Zoals eerder aangegeven in onze zienswijze op het nieuwe samenwerkingsakkoord staan we positief tegenover het toevoegen van de opgave wonen en ruimte en het vereenvoudigen van governancestructuren in de regio. Ook de duidelijk benoemde lobby-rol van de MRE richting provincie en Rijk vinden we belangrijk. Niet alleen om onze eigen ambities waar te kunnen maken, maar ook om als regio de schaalsprong in goede banen te kunnen leiden. Wel willen we graag een opmerking plaatsen over de formatie-uitbreiding in relatie tot een slagvaardige organisatie. We vragen u om dit meetbaar te maken en daarvoor een plan van aanpak op te stellen.	***Strategie en samenwerking*** Het werkprogramma geeft een verdere uitwerking weer van de beoogde activiteiten in relatie tot de in het samenwerkingsakkoord opgestelde programmadoelen. Het portefeuillehoudersoverleg is daarmee ook beter in positie gebracht om te kunnen monitoren en sturen op de programmadoelen en de onderliggende activiteiten op de jaarlijkse werkprogramma's.	
	Begroting 2024 Wij kunnen ons vinden in de door u voorgestelde concept-Begroting 2024. Deze begroting doet recht aan het nieuwe samenwerkingsakkoord en de urgente opgaven, die we als regio samen op willen en moeten pakken. We zien dat door nieuwe governancestructuren én door het toevoegen van de opgave wonen en ruimte een uitbreiding van formatieplaatsen binnen de MRE nodig is. Het concept-Werkprogramma 2023-2024 en de concept-begroting geven inzicht in hoe de financiering hiervan wordt voorgesteld. We zien dat door externe bijdragen en verschuiving van middelen het totale werkprogramma mogelijk wordt zonder verhoging van de inwonersbijdrage. En we constateren dat de inwonersbijdrage conform afspraken wordt geïndexeerd. Hier kunnen wij ons in vinden.		

	Mobiliteit Eén van de urgente opgaven waar we als regio voor staan is mobiliteit. Het concept-Werkprogramma 2023-2024 geeft prioriteit aan de aanpak van mobiliteitsproblemen in de stedelijke gebieden rondom Eindhoven. Voor deze aanpak zal aan Gemert-Bakel een flinke financiële bijdragen gevraagd gaan worden. De Peelregio – en daarmee Gemert-Bakel – kent diverse verkeersknelpunten, zoals de Beekse Brug en de N279. Concrete maatregelen en oplossingen moeten hiervoor opgenomen worden in het mobiliteitspakket dat voor de subregio De Peel vastgesteld gaat worden. Wij achten de aanpak van deze knelpunten als noodzakelijk, aangezien Gemert-Bakel met de ambitie om door te groeien naar 35.000 inwoners een belangrijk aandeel heeft in de regionale schaalsprong.	***Mobiliteit*** Gemeente moet de opgave inbrengen in het proces om te komen tot multimodale mobiliteitspakketten.	
Heeze-Leende def	Eerder hebben wij aan de hand van het Samenwerkingsakkoord 2023 - 2026 (hierna: Samenwerkingsakkoord) een goed gesprek gevoerd over de MRE-samenwerking, onze relatie als gemeente Heeze-Leende met deze samenwerking en de toekomst van onze regio. De basis van het gesprek dat wij destijds gevoerd hebben, was een positieve.		
	De keuze voor de bekende MRE-thema's (economie, mobiliteit, energietransitie, transitie landelijk gebied) met een uitbreiding van 'ruimte en wonen' is een begrijpelijke keuze om scherpte aan te brengen en te behouden in het vehikel van deze samenwerking, zoals eerder ook aangegeven.		
	Aanvullend op onze positieve houding ten opzichte van de MRE samenwerking, geven we middels deze zienswijze echter ook enkele aandachtspunten en punten van zorg mee, in eerste instantie algemeen en vervolgens per thema. Deze zienswijze wordt afgesloten met een integrale reactie op de conceptbegroting.		
	Werkprogramma 2023-2024 ***Coördinatie op sociale thema's is van belang*** Wat wij reeds aangegeven hebben in onze zienswijze op het Samenwerkingsakkoord, is dat de MRE zich uitsluitend richt op strategische coördinatie van ruimtelijke thema's, maar dat de strategische coördinatie op sociale thema's binnen de regio Zuidoost Brabant sterk achter blijft. Met Brainport Voor Elkaar wordt hier (opnieuw) een aanzet toe gedaan, maar de urgentie is nu al bijzonder hoog. We zien dat de eerdere oproepen tot coördinatie op sociale thema's haar vruchten afwerpt en hier in het werkprogramma aandacht voor	***Strategie en samenwerking*** Samenwerking op het sociaal domein is op andere tafels op verschillende schaalniveaus georganiseerd in de regio. De regionale agenda kenmerkt zich in de basis door een inhoudelijke agenda met 'ruimtelijke' onderwerpen. Door toepassing van het perspectief brede welvaart brengen we de sociaal-maatschappelijke impact van deze ontwikkelingen beter in beeld en werken we gezamenlijk toe naar een regionaal perspectief. Een en ander is ook in de aanbiedingsbrief van	

	begint te komen. Dat neemt niet weg dat we op sociale thema's nog een grote inhaalslag te maken hebben.	het samenwerkingsakkoord nadrukkelijk opgenomen en zal deze periode extra aandacht krijgen. We begrijpen uw zorgen over de sociaal-maatschappelijke impact als gevolg van de groei met als voorbeelden de tekorten aan voldoende huisartsen. Daarvoor is in het werkprogramma een opdracht opgenomen om het voorzieningenniveau van de regio in beeld te brengen.	
	Gemeentelijke ambtelijke capaciteit is knelpunt De vraag, die op gemeenten af komt met het Samenwerkingsakkoord, de werkprogramma's, de schaalsprong, de regionale ontwikkelstrategie en alle andere opgaven die vanuit Rijk, provincie of MRE komen, is dusdanig groot dat ambtelijke organisaties op dit moment worstelen met beschikbare capaciteit om alles op te pakken. Deze worsteling lijkt met de huidige arbeidsmarkt en ambities voor de toekomst eerder groter dan kleiner te worden. Dit knelpunt geldt voor elk van de thema's binnen het MRE-werkprogramma. Samenwerking als het gaat om inzet van capaciteit, kennis en kunde zou een welkome aanvulling zijn.	***Strategie en samenwerking*** In het werkprogramma is een actie opgenomen om tot een kennisprogramma te komen wat aansluit op uw knelpunt. Naast een kennisprogramma wordt gewerkt aan een woonfonds. Daarmee willen we capaciteit organiseren als een soort flexibele schil waar gemeenten bij specifieke casuïstiek een beroep op kunnen doen.	
	Gebrek aan borging van democratische legitimiteit De keuzes, die we als MRE-regio maken, gaan ergens over. De plannen, die binnen de MRE-structuren opgesteld worden, zoals bijvoorbeeld, maar niet uitsluitend, het samenwerkingsakkoord en de werkprogramma's, hebben grote impact op de 21 gemeenten binnen de MRE regio. Deze plannen worden vervolgens voorgelegd aan gemeenteraden, die middels zienswijzen hun visie op de voorgelegde plannen kunnen meegeven, als daar al de mogelijkheid toe bestaat. Het Algemeen Bestuur (hierna: AB) van de MRE neemt vervolgens een besluit over wat zij doet met de zienswijzen. Daarmee hebben gemeenteraden slechts indirect zeggenschap over zaken, die fundamenteel raken aan hun gemeente. Volgens artikel 160 en 169 van de gemeentewet, hebben gemeenteraden een besluitvormende bevoegdheid als het gaat om keuzes met significante impact op hun gemeente. Kijkend naar de keuzes die binnen de MRE en op de bestuurlijke overlegtafels gemaakt worden, missen wij de stem van de gemeenteraden in deze keuzes en constateren wij dat gemeenteraden onvoldoende in positie zijn over besluiten, die hun gemeenten aan gaan. Graag zien wij dat de MRE een gesprek tussen de 21	***Strategie en samenwerking*** We delen uw zorgen over de democratische legitimiteit van de regionale keuzes en afstemming, die met elkaar gemaakt worden als gevolg van de regionale ontwikkelingen. In toenemende mate willen we aandacht schenken aan de betrokkenheid van de gemeenteraden. Daarvoor zullen we ook extra stappen zetten in de verschillende processen. Voorbeelden hiervan zijn de regionale ontwikkelstrategie en de mobiliteitsvisie	

	gemeenteraden faciliteert over hoe deze democratische legitimiteit wel geborgd kan worden.		
	Naast deze punten van zorg, geven we u ook nog wat aandachtspunten mee per thema.		
	Ruimte en wonen Zoals reeds eerder gemeld in onze zienswijze op het Samenwerkingsakkoord zien we geen grote rol voor de gemeente Heeze-Leende als het gaat om het verhogen van het woningaanbod. In onze regio verschilt een dergelijk uitgangspunt per gemeente en om die reden is het goed om te zien dat ingezet wordt op een brede coördinatie en strategiebepaling, mede gelet op de woondeal. Hoewel het reeds opgenomen is in het conceptwerkprogramma verzoeken wij hierbij om meer in te zetten op het organiseren van het versnellingsteam. Om in dit geval tot een goede uitvoering te komen van de opgaven waar we voor staan, is het van belang, mede in deze tijd waar nog steeds een aanhoudende krapte is op de arbeidsmarkt, voldoende ingezet wordt op voorbereiding van de uitvoering en daarmee meer op gelijk niveau komt met het beleidsmatige.	***Ruimte en wonen*** De opgave m.b.t. de inrichting van versnellingsopgave is naast datamanagement een van de prioritaire opgaven, die in het kader van het werkprogramma nu wordt opgepakt. Dit is in lijn met het verzoek vanuit Heeze-Leende.	
	Mobiliteit Het is goed om te zien dat binnen dit thema de nadruk zoveel ligt op meer duurzame, gezonde, schone en veilige mobiliteit. Wij als Heeze-Leende zien hierin de aansluiting op de focus voor wat betreft het neerzetten van een verbetering in het openbaar vervoer en de keuze van de fiets boven die van de auto. Gezien de ligging van Heeze-Leende t.o.v. van bedrijvenlocaties biedt het aanleggen van doorfietsroutes grote kansen.	***Mobiliteit*** Gemeente moet de opgave inbrengen in het proces om te komen tot multimodale mobiliteitspakketten.	
	Hetgeen we graag nog nadrukkelijk terug zouden zien, en niet uitsluitend vanuit lokaal oogpunt, maar ook vanuit subregionaal en provincie overschrijdend belang, om het intensiverend sluipverkeer, als gevolg van het dichtslippen van de A2 en A67, terug te dringen en in te zetten op een verbetering van die bestaande Rijkswegen en lokale verbindingswegen. Wij staan ervoor open om deze op te waarderen, zodat er minder doorgaand verkeer door de kernen gaat rijden en ook een regionale/provinciale functie kunnen vervullen.		
	In het Samenwerkingsakkoord is opgenomen dat aan de oostkant van de regio een pakket aan maatregelen nodig is. Wij zien dit breder. De regio zuid wil samen met de gemeenten aan oostkant komen tot een pakket van maatregelen om de bereikbaarheid te verbeteren.		

	Energietransitie Wij vinden het goed om terug te zien dat de regio zich inzet om in 2050 klimaatneutraal te zijn met als tussenstap om in 2030 al 55% CO_2 reductie te willen bereiken. Inzet op een optimale benutting van het energienetwerk in onze regio is zeker van belang. Hierbij willen we wel de opmerking maken dat er ten allen tijde sprake moet zijn van voldoende netwerkcapaciteit. Niet enkel om de verschillende duurzame ontwikkelingen voor wat betreft opwek te kunnen realiseren, maar ook aansluitingen te kunnen waarborgen. Wij adviseren om eerst te zorgen dat de basis op de orde is voordat andere ontwikkelingen plaats gaan vinden, die een druk gaan vormen op het elektriciteitsnetwerk. Anders wordt elektriciteitsnetwerk de remmende factor voor nieuwe Ontwikkelingen, zoals beoogd met de schaalsprong.	***Energietransitie*** Zoals in het werkprogramma is benoemd agenderen we knelpunten in het energienetwerk bij de netwerkbedrijven en proberen we invloed uit te oefenen op de keuzes in investeringen.	
	Economie De eerder ingediende zienswijze zien wij onvoldoende terug. We erkennen de noodzaak om de Mainport verder te ontwikkelen en het vestigingsklimaat te verbeteren. Tegelijkertijd is het van belang dat de lokale economie voldoende aandacht krijgt. In het geval van Heeze-Leende betekent dit dat we ons richten op de stimulering van lokaal ondernemerschap en het bevorderen van recreatie en toerisme. Deze aspecten zijn al benadrukt als belangrijke bijdragen aan de regio, eveneens binnen de A2-subregio.	***Economie*** In de op dit moment op te stellen visie op bedrijventerreinenprogrammering wordt aandacht besteed aan de subregionale profilering. De focus van de A2-gemeenten op lokaal ondernemerschap en leisure wordt hierin meegenomen. Ook de dit jaar nog te bespreken voortzetting van deelname aan het provinciale Leisure Ontwikkelfonds kan bijdragen aan de economische ambities van Heeze-Leende.	
	Landelijk gebied In onze zienswijze op het conceptsamenwerkingsakkoord hebben we aangegeven het van belang te vinden dat er ruimte wordt behouden voor onze agrarische sector. Dit staat nog onverkort overeind. We zijn dan ook verheugd te zien dat er wordt gestreefd naar een verbreding en verduurzaming van het regionale productiepalet.	***Landelijk gebied*** De agrarische sector is in transitie. Een duurzaam perspectief voor de sector is onderdeel van onze aanpak.	-
	Begroting 2024 Ten aanzien van de begroting, zoals deze voorgesteld wordt, kunnen we korter zijn, waarbij opgemerkt wordt dat we voor de inhoudelijke reactie verwijzen naar voorgaand. Het is goed om te zien dat ondanks de toevoeging van een thema en de indexering dat de stijging van de bijdrage vanuit de gemeenten (absoluut bezien) beperkt blijft en kunnen ons in zoverre vinden in de begroting.		
Helmond def	***Werkprogramma 2023-2024*** ***Grote uitdagingen*** Zoals ook opgenomen in het Samenwerkingsakkoord 2023-2026 staan we regionaal voor grote uitdagingen. De dynamiek in de	***Strategie en samenwerking*** Met de programmatische aanpak worden ook de poho's strategisch meer in positie gebracht om op de programmadoelen te sturen. De MRE-	

	regio vraagt om een lange termijn perspectief, waarin de groei (schaalsprong en versnelling) in balans is met behoud en versterking van kwaliteit en de regionale welvaart. Rijk en provincie zoeken steeds meer de regio op voor beleidsontwikkeling en -uitvoering. De recent gewijzigde Wgr beoogt de betrokkenheid van raden bij de regionale samenwerking te vergroten. Deze uitdagingen vragen een andere rolneming, waarbij de Metropoolregio Eindhoven (meer) regie voert op het proces en de samenhang in en verbinding tussen agenda's.	organisatie wordt daarop ook programmatisch ingericht. Verbinding tussen de agenda's zal plaatsvinden in het Dagelijks Bestuur, Algemeen Bestuur en op de Metropoolconferenties.	
	Capaciteitsuitbreiding De grote uitdagingen vinden we met name vertaald in de aanzet tot programmasturing in het concept-Werkprogramma 2023-2024. Voor de MRE-organisatie betekent dit een uitbreiding van de formatie welke deels gefinancierd wordt uit externe middelen. Deels ook uit de inwonerbijdrage. Uw bestuur kiest daarbij voor een verschuiving tussen de bijdrage voor het Stimuleringsfonds en de bijdrage voor Regionale opgaven, waardoor per saldo geen "extra" verhoging van de inwonerbijdrage (bovenop de indexering en inwonersgroei) nodig is. Wij waarderen deze keuze in de begroting. Wij roepen uw bestuur ook op, te blijven zoeken naar externe financiering voor de regionale opgaven.	***Strategie en samenwerking/ financiën*** We beseffen ons goed voor welke opgaven gemeenten staan en het zorgvuldig omgaan met de middelen. Vanuit onze lobbyrol zijn we continu op zoek naar middelen om de regionale opgaven en ambitie te kunnen (blijven) realiseren. Enkele voorbeelden hiervan zijn o.a. het woonfonds met inleg van private middelen en de inzet richting de Rijksmiddelen op o.a. het NPLG.	
	Wij herkennen vanuit de uitdagingen ook de noodzaak om de formatie uit te breiden. We roepen uw bestuur daarbij op, oog te houden voor wat de schaalsprong en versnelling vragen van gemeenten (en de samenwerkingsverbanden in bijvoorbeeld het Stedelijk Gebied Eindhoven en de Peel), en dit op den duur ook inzichtelijk te maken. Ook vragen wij uw bestuur daarbij bewust te zijn dat ook de gemeentelijke organisaties onder druk staan vanwege de schaalsprong en de krappe arbeidsmarkt.	***Strategie en samenwerking*** We beseffen ons dat de arbeidsmarkt onder druk staat. Gezamenlijk proberen we, indien nodig met inventieve organisatievormen, de gezamenlijke opgaven voor uw gemeente(n) te realiseren.	
	Inhoudelijke samenhang Het concept-Werkprogramma 2023-2024 bevat de uitwerking van het samenwerkingsakkoord. Per opgave zijn meerdere deelprogramma's benoemd, waarbij is beschreven " wat willen we bereiken", "wat doen we hiervoor", de rol van MRE en de jaarschijf of jaarschijven, waarin de activiteiten plaatsvinden. Het werkprogramma fungeert tevens als de inhoudelijke verdieping op de thema's in de begroting. We zien echter inhoudelijke verschillen in de beschrijvingen. We vragen uw bestuur de begroting en het werkprogramma inhoudelijk met elkaar in overeen stemming te brengen.	***Strategie en samenwerking/ financiën*** Beide beleidsdocumenten zullen met elkaar in overeenstemming gebracht worden.	

	Energietransitie In de programmabegroting voor het thema energietransitie zijn 565.000 euro aan baten opgenomen; wij begrijpen dat dit de Rijksbijdrage is voor specifieke opgaven vanuit het Klimaatakkoord, zoals uitgewerkt in de RES. Wij vragen om verduidelijken voor welke activiteiten uit het werkprogramma deze geoormerkte middelen worden ingezet. Wij zien in het werkprogramma vooral procesactiviteiten opgenomen. Wij verzoeken uw bestuur om de middelen ook daadwerkelijk in te zetten voor uitvoering rondom het klimaatakkoord en de RES en deze middelen niet in te zetten ten behoeve van ondersteuning en procesvoering.	***Energietransitie*** In het Bestedingsplan RES dat jaarlijks wordt opgesteld is een uitwerking gegeven van de uitgaven in het kader van de RES. Dit bestedingsplan wordt vastgesteld door de Stuurgroep RES en periodiek gemonitord. Vanuit het Rijk is voor onze regio voor 2024 een bedrag van €565.000 uitgekeerd, geoormerkt voor de RES-organisatie. Een groot deel hiervan wordt ingezet voor ondersteuning van uitvoering van de taken uit het Klimaatakkoord door de gemeenten, maar een deel is ook bestemd voor programmamanagement, procesondersteuning en communicatie. Meer informatie hierover is op te vragen via uw college.	
	Samenhang In het samenwerkingsakkoord zijn de 5 inhoudelijke opgaven verbonden aan 2 hoofdopgaven: De duurzame schaalsprong (tevens kwaliteitssprong) Brainport en de nieuwe balans landelijk gebied. Wij missen in het werkprogramma hoe de opgaven \ deelprogramma's met de hoofdopgaven verbonden zijn. Het overzicht op pagina 5 van het werkprogramma biedt deze samenhang nog niet. Een integrale afweging is nu meer dan ooit van groot belang voor de duurzame ontwikkeling van de regio. Ook de vermenging van inhoudelijke opgaven en organisatorische vraagstukken in dit schema is verwarrend.	***Strategie en samenwerking***	
	Prioriteiten U benoemt op pagina 2 van het werkprogramma verschillende prioriteiten. Wij missen hierin een duurzame en betrouwbare energievoorziening als prioriteit. Samen met een toekomstbestendig mobiliteitssysteem en natuur en landschap van hoge kwaliteit zijn dit randvoorwaarden om de prioriteiten voor woningbouw, werklocaties en toekomstbestendige voedsel productie te realiseren.	***Strategie en samenwerking*** Gezien de enorme opgaven en druk op het energienet zullen we deze opmerking aanvullend toevoegen.	VOORSTEL - Toevoegen op pagina 2: "Een duurzame en betrouwbare energievoorziening als prioriteit".
	Lokale verankering Wij herkennen ons in de constatering dat de opgaven uit het samenwerkingsakkoord een stevige inspanning van ons allemaal vragen. Naast participatie en inbreng in programma's vanuit gemeenten gaat het om lokale verankering en realisatie. Dit vraagt van de kant van MRE ook een actieve informatievoorziening. Een goed voorbeeld is de Metropoolconferentie van 22 maart 2023. Wij verzoeken uw bestuur actieve informatievoorziening nadrukkelijker op te nemen in de taak- en rol omschrijving van Team MRE.	***Strategie en samenwerking*** Wij zijn ons bewust van de actieve informatievoorziening als regionale samenwerking. Daarbij hebben we op verschillende niveaus ieder zijn rol. Zo zijn ook de portefeuillehouders van de 21 gemeenten het eerste aanspreekpunt op de inhoudelijke thema's in eigen gemeenteraden. Op ambtelijk niveau zijn alle vakinhoudelijk ambtenaren aangesloten bij	

		de verschillende ambtelijke voorbereidingsoverleggen. Daarnaast zijn op de website van de Metropoolregio Eindhoven de openbare voorstellen en besluiten van het bestuur te raadplegen.	
	Ook missen wij in het werkprogramma een overzicht van de activiteiten, waarvoor participatie van raden (raadsleden) wordt verwacht (beeldvorming, oordeelsvorming), dan wel lokale verankering (besluitvorming).	***Strategie en samenwerking*** Per programma en de daaronder liggende activiteiten zullen planningen worden uitgewerkt. Daarover zal vanuit de poho's tijdig worden gecommuniceerd naar de gemeenteraden. Daarnaast zijn er op de algemene dossiers jaarplanningen beschikbaar, die ook gecommuniceerd worden met de griffiers, zodat zij deze in de lokale raadsplanningen kunnen opnemen.	
	Wij hebben kennisgenomen van technische detailopmerkingen, die vanuit het college reeds onder uw aandacht zijn gebracht.		
	Wij stemmen verder in met de ontwerp-Begroting 2024 en het Werkprogramma 2023-2024. Graag leveren wij ook in 2024 onze bijdrage aan de regionale samenwerking.		
Laarbeek def	***Begroting 2024*** Wij ondersteunen de ontwikkeling en koers, die de MRE heeft ingezet. Over de manier waarop de gemeenten op diverse manieren betrokken worden, zijn we zeer te spreken. We prijzen de snelheid en daadkracht waarmee de MRE stappen zet en uitvoering geeft aan de ambities van de gemeenten. De wijze waarop de formatieve versterking vanuit gelden van het Stimuleringsfonds worden gefinancierd is goed te verantwoorden en geeft mogelijkheden voor een stevige impuls aan de gezamenlijke slagkracht in de regio.		
	Claim Attero De tekstuele toelichting op de claim Attero (pagina 18, pagina 19 in de pdf) is reeds **achterhaald**. Dit komt uiteraard door de timing van het opstellen van de begroting en de datum van de uitspraak van de Hoge Raad. Verzocht wordt dit wel te actualiseren bij de definitieve begroting.	***Financiën*** Dit is een juiste constatering, de tekst zal worden aangepast op de uitspraak.	VOORSTEL - Tekstuele toelichting op claim Attero actualiseren in begroting.
	Stimuleringsfonds In de aanbiedingsbrief wordt aangegeven dat indien vanuit het Rijk of andere bronnen een grotere bijdrage komt voor de te dekken personele kosten het surplus aan het Stimuleringsfonds wordt toegevoegd. Wij willen adviseren om een eventueel surplus niet toe te voegen aan het Stimuleringsfonds, maar indien hier sprake van is dit terug te storten naar de gemeente.	***Financiën*** Uitgangspunt is dat een eventueel surplus wordt toegevoegd aan het Stimuleringsfonds. Het surplus zal deel uitmaken van het jaarresultaat en worden betrokken in het voorstel resultaatbestemming bij het vaststellen van de jaarrekening.	

	In de ambtelijke toelichting is namelijk aangegeven dat de verschuiving van het Stimuleringsfonds voor inzet dekking formatie zonder al te veel inhoudelijke gevolgen kan plaatsvinden. Eerder zijn uit deze middelen de herstelaanpak van Corona gefinancierd. Hier is echter nu geen sprake meer van. Daarnaast vraagt de tijd van nu om meer investering in de schaalsprong, deze investeringen zullen in de regio gaan plaats vinden.		
	Formatie uitbreiding In de begroting is een forse uitbreiding op formatie weergegeven (12 FTE). Vanuit de gemeente zelf is aangegeven dat de MRE meer verantwoordelijkheid moet pakken en er extra aandacht moet naar wonen en mobiliteit. Hoe de inzet van deze formatie wordt vormgegeven is bepalend voor het vergroten van de gezamenlijke slagkracht en daarom van groot belang. Deze uitwerking zien we nog onvoldoende terug in deze begroting en mag nog meer uitgewerkt worden. Ook al is er op totaalniveau nauwelijks sprake van een verhoging van de gemeentelijke bijdrage (waar wij voorstander van zijn) zijn er binnen de begroting grote verschuivingen. Voor de toekomst wordt gevraagd om grote verschuivingen en grote formatie uitbreidingen duidelijker toe te lichten in de begroting alsmede de overwegingen, die hierbij gespeeld hebben.	***Samenwerking en strategie*** De inhoudelijke uitwerking van de formatie vindt plaats door de kwartiermakers op de afzonderlijke programma's. Het programmabureau mobiliteit is daarvan een van de meest concrete voorbeelden. De uitwerking hiervan vindt momenteel plaats. Nadere besluitvorming hierover wordt op een later moment aan de gemeenten voorgelegd.	
	Versnellingsopgave Tot slot vragen wij aandacht voor de aansluiting van de lokale gemeenten in de versnellingsopgave. Bij de inzet van de nieuwe formatie uitbreiding moet oog zijn voor adequate aansluiting met de regio's en de lokale gemeenten. Ondanks dat de MRE ambtelijk heeft aangegeven dat de formatie uitbreiding juist moet gaan helpen bij het ontzorgen en moet gaan helpen in het creëren van meer samenhang en gezamenlijke realisatie kracht mét alle gemeenten. Blijft nog open welke aanpak de MRE hierin gaat pakken om dit daadwerkelijk te realiseren.	***Samenwerking en strategie*** De versnelling van de schaalsprong realiseren we samen. Daarvoor is de bijdrage en realisatie- en draagvermogen van iedere regio cruciaal. De programmatische aanpak wordt via de verschillende programmabureaus momenteel verder uitgewerkt. De kwartiermakers hebben daar een actieve rol in. We blijven u als gemeenten daarin actief meenemen.	
	Formatie individuele gemeenten Daarnaast is niet duidelijk wat een formatie uitbreiding van de MRE voor een gevolgen heeft voor de werkzaamheden / formatie bij de individuele gemeenten. Gemeenten (helemaal kleinere gemeenten) moeten wel gelijk kunnen blijven oplopen met de MRE. De positie van juist kleine gemeente moet verder versterkt worden binnen de MRE.	***Samenwerking en strategie*** Het via de programmamanager versterken van de regionale samenwerking heeft als doel om de lokale gemeenten op het strategisch vlak te ontzien/ niet verder te belasten i.r.t. de regionale opgaven. Alle 21 gemeenten hebben een evenwaardige inbreng in de regio en zijn van belang voor het unieke karakter van deze regio.	
Nuenen c.a. def	***Samenwerking binnen de regio*** Wij onderschrijven het belang, nut en noodzaak om regionaal samen te werken. De samenwerking binnen de regio heeft ons gebracht waar we nu staan en de erkenning door het Rijk met de	***Strategie en samenwerking*** Als 21 gemeenten staan we gezamenlijk voor een grote uitdaging om onze regionale ambities ook gezamenlijk te realiseren. Op het gebied van	

	Mainportstatus. Om deze positie te behouden vraagt blijvende inzet van alle stakeholders, waaronder die van gemeenten. Daarnaast staan we als regio ook voor andere grote uitdagingen, zoals het in goede banen leiden van de schaalsprong, die we als regio doormaken, de energietransitie en de transitie landelijk gebied. Dit vraagt om regionale afstemming en koersbepaling om zodoende alles ingepast te krijgen binnen de beschikbare ruimte en om zoveel mogelijk (Rijks)gelden naar de regio te halen. Onze samenwerking binnen de Metropoolregio Eindhoven (MRE) kan hieraan bijdragen mits de gemeenten, de subregio's en de MRE-organisatie, ieder vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheden, een actieve bijdrage leveren en de gemaakte afspraken nakomen. Willen we als regio echt een extra stap zetten dan is extra capaciteit binnen Team MRE alleen van meerwaarde als ook binnen de gemeenten extra capaciteit wordt vrijgemaakt voor de regionale opgaven. Binnen de gemeente wordt immers de inhoudelijke inbreng, lokale standpunten, (politiek) draagvlak, verankering in lokaal beleid en de uitvoering georganiseerd. Voor de werkzaamheden van Team MRE is het essentieel dat dit goed is georganiseerd anders kan dit team niet verder. Bovendien verwachten we dat een groter team MRE meer initiatieven neemt, waardoor er meer werk op gemeenten afkomt. Voor ons is de vraag of alle 21 gemeenten bereid zijn en de mogelijkheden hebben om binnen de eigen organisatie voldoende capaciteit te kunnen vrijmaken voor (sub)regionale samenwerking.	woningbouw, mobiliteit, bedrijventerreinen, landelijk gebied en energietransitie. Daarvoor is gekozen voor een meer programmatische aanpak met bijbehorende programmadoelen. De extra capaciteit voor de MRE-organisatie komt voort uit twee stappen, enerzijds het samenvoegen van (nu nog) verspreide initiatieven. Dit is het geval bij o.a. mobiliteit. En anderzijds door het toevoegen op regionale schaal van nieuwe opgaven, mobiliteit en het perspectief brede welvaart. De extra capaciteitsinzet voor een meer regionaal programmatische aanpak moet ertoe leiden dat er niet onnodig meer 'werk' bij gemeenten terecht komt.	
	Werkprogramma 2023-2024 ***Samenspel MRE, subregio's en gemeenten*** Om tot resultaten binnen de samenwerking te komen is niet alleen de inzet van de MRE-organisatie nodig. De inzet van bestuurders en medewerkers van de gemeenten en de afstemming binnen de subregio's is hiervoor essentieel. Alleen als dit samenspel goed en strak georganiseerd en op orde is waarbij ook de subregio's in hun kracht worden gezet, kunnen we als regio extra stappen zetten. In het werkprogramma missen wij hoe we dit samenspel gaan organiseren. Dit moet alsnog toegevoegd worden.	***Strategie en samenwerking*** In de bijlage van het concept-werkprogramma is ook een schema opgenomen, dat is afgestemd met o.a. een van de subregio's (het SGE), waarin ook het samenspel schematisch is weergegeven.	
	Daarbij komt dat wij uit het werkprogramma niet kunnen opmaken wat Team MRE concreet gaat doen en wat we van dit team concreet kunnen verwachten.	***Strategie en samenwerking*** De rollen van Team MRE zijn beschreven in het werkprogramma. De beschrijving hiervan is een	

	In het werkprogramma zien wij tevens nieuwe rollen voor team MRE ten opzichte van het samenwerkingsakkoord zonder nadere toelichting en duiding. Dit in combinatie met het ontbreken van afspraken over het organiseren van het samenspel geeft ons onvoldoende mogelijkheden om invulling te geven aan onze controlerende rol als raad zijnde. Wij verzoeken u om dit nader te concretiseren in het werkprogramma.	verdere vertaling van het samenwerkingsakkoord in relatie tot de in het werkprogramma beschreven activiteiten.	
	Het werkprogramma lijkt primair gericht te zijn op Team MRE, zijn rollen en het rechtvaardigen van de beoogde formatie-uitbreiding. Daarmee voldoet het niet aan onze verwachting. In het werkprogramma zou de samenwerking tussen de gemeenten centraal moeten staan; wie doet wat, hoe kunnen we kennis en middelen slim inzetten, welke inzet wordt van elke gemeente verwacht en willen/kunnen gemeenten deze ook leveren. De rol van Team MRE is om deze samenwerking te ondersteunen en zou in het werkprogramma niet centraal moeten staan. De MRE-organisatie is immers niet de samenwerking MRE. De benadering in het werkprogramma draagt niet bij aan het versterken van eigenaarschap en medeverantwoordelijkheid van gemeenten. Wij vinden dit een gemiste kans.	***Strategie en samenwerking*** In het werkprogramma is nadrukkelijk ingegaan op de activiteiten, die nodig zijn om de gezamenlijke programmadoelen te realiseren. Team MRE richt zich daarmee meer op de regionale strategische activiteiten in het regionaal belang. De rol van de portefeuillehouders is steviger geworden, doordat zij via het poho beter in staat worden gesteld te sturen op de regionale programmadoelen. Deze opzet draagt in onze ogen bij aan het versterken van het eigenaarschap en medeverantwoordelijkheid.	
	Werkprogramma en inzet team MRE Wij vragen ons af of de activiteiten in het werkprogramma een verdubbeling van Team MRE rechtvaardigen. We realiseren dat de ambitie binnen de samenwerking hoog is. Deze hoge ambitie kan Team MRE niet zelfstandig waar maken. De (extra) inzet van bestuurders en medewerkers van de gemeenten is hiervoor essentieel. In vele gemeenten worden nu al capaciteitsproblemen ervaren. Daarbij kampen gemeenten met meerdere openstaande vacatures, die in de huidige arbeidsmarkt lastig zijn in te vullen. Dit dwingt gemeenten om keuzes te maken in en te prioriteren van de inzet van ambtelijke capaciteit. De praktijk leert dat er nu al veel afwezigen zijn bij overleggen in MRE-verband en het gemeenten niet lukt om (tijdig) inbreng te leveren. Daarom vinden wij het belangrijk dat er in het kader van het werkprogramma afspraken worden gemaakt over ieders inzet waarop we elkaar kunnen aanspreken. Het initiatief om tot deze afspraken te komen ligt bij de directeur MRE. Pas als duidelijk is wat van gemeenten wordt verwacht en wat ze daadwerkelijk aan inzet kunnen leveren, kan bepaald worden wat een passende formatie is voor Team MRE.	***Strategie en samenwerking*** Zoals ook als reactie op eerdere zienswijzen is verwoord is een deel van de extra formatie al verspreid actief en wordt deze samengebracht binnen de regionale samenwerking om meer effectiviteit en een betere sturing te kunnen organiseren. Daarnaast zijn er extra taken bij de regionale samenwerking neergelegd wat rechtvaardigt dat daar ook capaciteit wordt ingezet en inzet op gepleegd zal worden (o.a. wonen en ruimte en het perspectief brede welvaart).	

	Prioritering Zoals hiervoor is opgemerkt is de ambitie binnen de samenwerking hoog. Om deze ambities waar te kunnen maken zou het beter zijn om ons eerst op een aantal onderwerpen te focussen en deze te realiseren. Vervolgens kan de focus op een nieuw onderwerp gericht worden. Het werkprogramma geeft het beeld dat we al onze ambities in de jaren 2023 en 2024 oppakken. We vragen ons af of dit realistisch is, mede vanwege ons beeld dat regionale samenwerking op dit moment nog onvoldoende is georganiseerd. Wij stellen voor een prioritering aan te brengen. De aandacht zou daarbij eerst moeten uitgegaan naar strategische verkenning, koersbepaling, visie, enz. voor 2030. Als deze trajecten (bijna) zijn afgerond dan starten met verkenningen en koersbepalingen richting 2040/2050. Dit geeft focus en voorkomt ruis om dat gelijktijdig op twee verschillende horizonnten geschakeld moet worden.	***Strategie en samenwerking*** Binnen de onderwerpen is in de eerste inventarisatie van de regionale opgaven en de uitwerking daarvan in het concept-werkprogramma al een eerste prioritering gemaakt. Daarbij zijn relevante wegingsfactoren geweest de urgentie, reeds bestaande bovenregionale afspraken met o.a. provincie of Rijk en de strategische samenhang hiervan. Dit heeft geleid tot het concept-werkprogramma. Als concreet voorbeeld, de regionale ontwikkelstrategie zal straks ook gaan dienen als inbreng voor het ruimtelijk voorstel, dat op 1 oktober gereed zal moeten zijn.	
	Ruimte en wonen Binnen de subregio Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE) werken 9 gemeenten samen op de thema's wonen en ruimte. De afgelopen jaren hebben deze gemeenten goede resultaten geboekt op deze thema's. Onze oproep is om deze ervaringen te gebruiken, de goede dingen over te nemen en aan te sluiten bij wat er al is bij het (op)nieuw vorm geven van dit thema binnen de MRE-samenwerking. Het zou jammer zijn als capaciteit en middelen worden ingezet om het wiel opnieuw uit te vinden.	***Ruimte en wonen*** Geheel eens met deze oproep. Het is allerminst de bedoeling om dingen dubbel te doen. Er wordt al afstemming gezocht om de werkzaamheden goed op elkaar af te stemmen en op gebied van wonen worden op dit moment al de ervaringen van het SGE benut. Dit principe van leren van elkaars ervaringen geldt natuurlijk niet enkel voor het SGE, maar ook voor de andere subregio's.	
	Economie De bedrijvenprogrammering is als nieuwe activiteit opgenomen in het werkprogramma. In de periode voor 2018 werkten we binnen de MRE-samenwerking hier ook al aan. In 2018 is besloten dit niet langer meer te doen. Daarom hebben wij dit met 8 andere gemeenten opgepakt binnen de SGE-samenwerking. We zien dat het nu weer wordt opgepakt binnen de MRE-samenwerking. Waarom is dit onderwerp opnieuw opgenomen in de MRE-samenwerking? Wat wordt op subregionaal en regionaal niveau concreet opgepakt? Wat wordt concreet bedoeld met de coördinatierol van de MRE?	***Strategie en samenwerking / Economie*** De coördinatie bedrijventerreinen is op verzoek van alle 21 gemeenten en de provincie Noord-Brabant op de agenda gekomen in 2021. Daarover is een besluit genomen op de Omgevingsdag. Het doel van de coördinatie is om tot een betere gezamenlijke afstemming te komen en kwalitatieve programmering van bedrijventerreinen.	
	Landelijk gebied Dit programma is vooral ingestoken vanuit oogpunt van landbouw en lijkt vooral gericht op de tegenstelling stedelijk en landelijk gebied. Het landelijke gebied heeft veel meer functies (o.a. ecosystemen), die ook aandacht moeten krijgen in dit	***Landelijk gebied*** Het landelijk gebied is als totaal benaderd. In de provinciale en Rijksopgaven, waaraan we een bijdrage leveren gaat het om de integraliteit van de opgave.	

	programma. Daarbij zou de nadruk moeten liggen op de relatie tussen stedelijk en landelijk gebied. In dit kader zou het goed zijn om ook melding te maken van NOVEX Stedelijk Brabant.		
	Wij zien geen noodzaak om het in 2020 vastgestelde streefbeeld te herzien, omdat het inhoudelijk nog goed aansluit met de gewenste ontwikkelingen. De inzet zou gericht moeten zijn op monitoring van de gestelde doelen. De MRE dient zich meer in te zetten tot het ontsluiten van kennis over de ontwikkelingen binnen het landelijke en provinciale beleid over de nu lopende beleidsprogramma's, zoals NPLG, NOVEX de Peel en NOVEX Stedelijk Brabant.	***Landelijk gebied*** Monitoren is opgenomen in het werkprogramma. We zoeken daarbij aansluiting met soortgelijke activiteiten o.a. in het kader van NOVEX De Peel. Het streefbeeld wordt getoetst op actualiteit en zo nodig geactualiseerd. Is het oordeel dat dit niet nodig is dan wordt het streefbeeld niet geactualiseerd.	
	Begroting 2024 ***Financiering formatie-uitbreiding*** We constateren dat de inwonersbijdrage conform afspraken wordt geïndexeerd. Tegelijkertijd blijkt uit de begroting dat er fors geïnvesteerd wordt in formatie-uitbreiding. Deze formatie-uitbreiding wordt grotendeels gefinancierd door Rijksgelden en vanuit de inwonersbijdrage Stimuleringsfonds. Wij lezen in de risicoparagraaf nieuwe potentiële risico's ten opzichte van de Begroting 2023 in verband met het niet ontvangen van externe financiële middelen en bezuinigingen bij gemeenten met als gevolg een lagere inwonersbijdrage. De forse formatie-uitbreiding neemt extra risico's met zich mee en dit achten wij niet wenselijk.	***Financiën*** Wij gaan er van uit dat de externe financiering wordt gerealiseerd. Er bestaat echter altijd een risico dat dit niet geheel het geval is. Om deze reden is dit benoemd en gekwantificeerd in de risicoparagraaf. Bij het voorstel tot resultaatbestemming van de Jaarrekening 2022 wordt een toevoeging aan de algemene reserve voorgesteld, waarmee dit risico wordt afgedekt.	
	Gelet op het bovenstaande verzoeken wij u een pas op de plaats te maken met betrekking tot de formatie-uitbreiding en deze te beperken tot het hoogst noodzakelijke. Het is onwenselijk om formatie-uitbreiding te financieren met incidentele inkomsten (lees: Rijks- en provinciale gelden). Daarom verzoeken wij u om incidentele inhuur of detachering vanuit de gemeenten te overwegen in plaats van het werven van nieuwe medewerkers. Deze inhuur/detachering zou gefinancierd kunnen worden vanuit de Rijks- en provinciale gelden, waarvan zeker is dat de MRE deze gelden ontvangt.	***Financiën*** Wij onderschrijven dat structurele lasten gedekt moeten worden door structurele inkomsten. MRE gaat er gezien de opgaven vanuit dat de betreffende Rijks- en provinciale middelen voor een langere termijn dan 3 jaar beschikbaar zijn en beschouwt deze daarmee als structureel.	
	Wij zijn verbaasd te lezen dat vanuit het Stimuleringsfonds formatie-uitbreiding wordt gefinancierd. Deze inwonersbijdrage is immers beoogd voor een ander doel. Is dit niet oneigenlijk? Wat zijn de gevolgen nu de hoogte van het Stimuleringsfonds naar beneden wordt bijgesteld? Is er in het verleden door gemeenten niet te veel bijgedragen aan het Stimuleringsfonds nu deze gelden niet nodig zijn voor het eigenlijke doel? We missen een nadere toelichting hierop in de conceptbegroting.	***Financiën*** Voorgesteld wordt de inwonerbijdrage Stimuleringsfonds te verlagen en de inwonerbijdrage Regionale opgave voor hetzelfde bedrag te verhogen. De formatie-uitbreiding wordt gedekt uit de bijdrage Regionale opgaven en is daarmee niet oneigenlijk. Met een gelijkblijvend aantal aanvragen/ toekenningen zijn er geen gevolgen op korte	

		termijn. In het verleden zijn onder andere de uitvoering Regio Deal 1 en de Corona Herstelaanpak met middelen uit het Stimuleringsfonds (in lijn met de doelstelling) ingezet. Er is daardoor niet teveel bijgedragen.	
	Verschuivingen in werkbudgetten In het Samenwerkingsakkoord is een nieuw thema, ruimte en wonen, opgenomen. Om werkbudget voor dit thema vrij te maken, is het werkbudget van andere thema's naar beneden bijgesteld. Uit het werkprogramma kunnen wij niet opmaken dat de ambities op deze andere thema's naar beneden zijn bijgesteld c.q. dat er een prioritering is aangebracht. Wat heeft deze verlaging van werkbudgetten voor consequenties voor de desbetreffende thema's?	***Strategie en samenwerking / Financiën*** In de begroting wordt uitgegaan van een evenredige verdeling van de van de werkbudgetten over de verschillende thema's. Deze lijn is in de Begroting 2024 doorgezet. Bij de realisatie van de werkzaamheden zal blijken of de uitgaven binnen de budgetten verantwoord kunnen worden of dat bijstelling nodig is.	
Oirschot def	Wij hebben besloten geen zienwijze in te dienen en wensen u succes met de realisatie van uw voornemens.		
Reusel-De Mierden def	***Werkprogramma 2023-2024*** Er bestaat veel samenhang tussen de thema's ruimte en wonen, mobiliteit, energietransitie, economie en het landelijk gebied. Deze samenhang in de praktijk brengen is van belang om te voorkomen dat in het ene thema besluiten worden genomen of uitvoering wordt gegeven aan zaken, die in het nadeel zijn van of tegenstrijdig zijn aan hetgeen bij andere thema's leeft. In de totstandkoming van het Samenwerkingsakkoord 2023-2026 is deze samenhang verwerkt via de overkoepelende begrippen schaalsprong en brede welvaart. Ook het in het samenwerkingsakkoord beschreven besturingsmodel (governance) van de MRE is erop gericht om in te spelen op de samenhang tussen de thema's. In het werkprogramma worden de samenhang en de daarop te nemen acties ook uitgebreid beschreven, maar wel op een abstract niveau. Het anticiperen op de samenhang tussen de thema's achten wij van groot belang om tot integraal afgewogen besluiten of uitvoeringsactiviteiten te komen, die behulpzaam zijn aan de doelstellingen van alle thema's. De samenhang tussen de thema's heeft ons inziens in het werkprogramma voldoende aandacht, maar komt onvoldoende tot uiting in concrete acties of maatregelen. We verzoeken de MRE daarom om deze concrete acties en maatregelen nader te beschrijven in het werkprogramma. We stellen voor om dat onder hoofdstuk 2 van het werkprogramma nader uit te werken.	***Strategie en samenwerking*** Om nadere invulling te geven aan de samenhang tussen de verschillende programma's zullen op gezette tijden crossovers plaatsvinden tussen de portefeuillehoudersoverleggen. Daarnaast worden organisatorisch poho-overleggen in praktische zin op elkaar afgestemd qua tijd en agenda. Ook zullen we op raadsniveau tijdens de Metropoolconferenties hier extra aandacht aan schenken.	

	Landelijk gebied Pagina 34 - De afstemming trajecten BPLG / Novex de Peel / Novex Stedelijk Brabant / PMIEK / ruimtelijk voorstel met de regionale ontwikkelstrategie Zuidoost-Brabant. Deze taak staat alleen ingepland voor 2023. Deze trajecten worden dit jaar niet afgerond en gelden ook voor 2024.	***Landelijk gebied*** Inderdaad, dat klopt	VOORSTEL - het werkprogramma hierop aanpassen
	De MRE zorgt voor een monitor Vitaal Platteland, waarbij zal worden aangesloten op bestaande (landelijke) initiatieven. Onduidelijk is wat dit inhoudt en toevoegt aan lopende trajecten. Dit graag omschrijven in het werkprogramma.	***Landelijk gebied*** Monitoren is opgenomen in het werkprogramma. We zoeken daarbij aansluiting met soortgelijke activiteiten o.a. in het kader van NOVEX De Peel.	
	Pagina 35 - Oprichten werkgroep regionale voedselstrategie Wij verzoeken de MRE eerst te onderzoeken wat de behoefte is aan een nieuwe werkgroep en of hier capaciteit voor beschikbaar is bij de gemeenten. De coördinatie is ingevuld voor 2023, dit zou ook moeten gelden voor 2024.	***Landelijk gebied*** De begeleiding van de activiteiten op het gebied van voedselstrategie wordt vooraf met ambtenaren en bestuurders besproken.	
	Ruimte en wonen Door de toevoeging van het programma ruimte en wonen wordt ook een beroep gedaan op de (gemeentelijke) capaciteit. Het is van belang de samenhang van de programma's te blijven zien en overlappingen (dezelfde zaken op verschillende tafels) te voorkomen zodat de extra personele capaciteit wordt geminimaliseerd. Ten behoeve van onze realisatiekracht is er daarom de behoefte aan een eenvoudigere structuur (governance), waarbij besluiten die genomen worden centraal worden gecommuniceerd ten behoeve van het behouden van het totale overzicht.	***Ruimte en wonen*** Dank voor het delen van deze behoefte. Ook het MRE streeft naar een eenvoudige structuur.	
	Gemeentelijke capaciteit De impact voor inzet van de Metropoolregio Eindhoven is in het concept-Werkprogramma 2023-2024 uitgewerkt, die voor de individuele gemeenten niet. De inzet van extra capaciteit op kleinere gemeenten zal behoorlijk zijn. Kleinere gemeenten kunnen op subregionaal niveau weliswaar samenwerken om beschikbare capaciteit optimaal te benutten, maar ook dit zal voor de gemeente Reusel-De Mierden niet toereikend zijn. Inzet van capaciteit op subregionaalniveau (De Kempen) is vooralsnog het maximaal haalbare.	***Strategie en samenwerking / ruimte en wonen*** We nemen kennis van uw opmerking inzake de mogelijk te leveren capaciteit binnen dit thema. We wijzen u erop dat we regionaal bezig zijn met het inrichten van een woonfonds, waarbij we ook de intentie hebben om een flexibele schil in te richten waar gemeenten in specifieke gevallen gebruik van kunnen maken.	
	Voor de overige programma's regionale samenwerking en strategie, mobiliteit, energietransitie en economie dienen wij geen zienswijze in.		
	Begroting 2024 ***Formatie-uitbreiding / Stimuleringsfonds*** Het betreft hier tijdelijke formatie om het samenwerkingsakkoord en de Brainport Agenda te realiseren. Dit sluit aan op de Beleidsregel Stimuleringsfonds Metropoolregio Eindhoven 2023	***Strategie en samenwerking / Financiën*** Het betreft een verschuiving van de inwonerbijdrage, waardoor de Beleidsregel Stimuleringsfonds niet meer van toepassing is.	

	van 14 november 2022. Om te billijken dat de middelen onttrokken worden aan de stimulering van andere projecten in de triple helix, moet de tijdelijke formatie getoetst worden aan genoemde beleidsregel. Dat houdt in dat de extra personele inzet vanuit de MRE ook in lijn moet zijn met deze beleidsregel. Dat betekent dat de tijdelijke inzet maximaal 3 jaar uit het Stimuleringsfonds betaald wordt conform artikel 3.2. Dit betekent eveneens dat er geen verplichtingen aangegaan worden voor een langer durende inzet van menskracht dan die maximale periode van 3 jaar. Dit betekent dat flexibel 12 fte aan extra menskracht moet worden ingeschakeld.		
	Uitbreiden personele capaciteit ongewenst Het uitbreiden van de personele capaciteit met 12 fte (zijnde een uitbreiding van 60%) wordt als ongewenst beschouwd, aangezien de MRE een strategisch samenwerkingsverband is en de voorbereiding en uitvoering van beleid bij de individuele gemeenten ligt. Dit in combinatie met de uitbreiding met één beleidsveld, en het verleggen van de focus, rechtvaardigt een dergelijke uitbreiding van de capaciteit niet. Om onafhankelijke ontwikkeling, advisering en uitvoering van de opgaven te garanderen, dient de extra formatie betrokken te worden uit minimaal 3 verschillende organisaties. Indien na 3 jaar nog behoefte is aan extra inzet van personele capaciteit op ditzelfde onderwerp, dan moet deze beschouwd worden als structurele capaciteit en kan deze niet meer gefinancierd worden uit de middelen van het Stimuleringsfonds. Dan lijkt het vooralsnog logisch om tijdig als regio de discussie te voeren over de hoogte van de inwonerbijdrage.	***Strategie en samenwerking*** Zoals ook in reactie op andere zienswijzen is aangegeven zal een deel van de extra personele capaciteit bij een van de 21 gemeenten vandaan komen. Daarnaast zal een ander deel van de capaciteit worden samengevoegd uit reeds bestaande verspreide initiatieven. E.e.a. om snelheid in de realisatie van de regionale ambities te houden. We nemen uw opmerking mee om een proces op te starten over de hoogte van de inwonersbijdrage.	
	Capaciteit gemeenten / Stimuleringsfonds De impact voor inzet van de MRE is gekwantificeerd, die voor de individuele gemeenten niet. Juist de impact op kleinere gemeenten zal enorm zijn en tijdelijk van aard, net als bij de MRE. Kleinere gemeenten kunnen op subregionaal niveau weliswaar samenwerken om beschikbare capaciteit optimaal te benutten, maar ook dit zal niet toereikend zijn. Daarom is het nodig en billijk om niet alleen de MRE, maar ook	***Strategie en samenwerking / Stimuleringsfonds*** De verschuiving uit het Stimuleringsfonds is er primair op gericht om de opgaven ruimte en wonen en het perspectief brede welvaart regionaal steviger op te pakken. Wanneer we vanuit het Stimuleringsfonds naast formatie team MRE ook formatie voor de	

	de subregio's te ondersteunen met een financiële bijdrage uit het Stimuleringsfonds voor een periode van maximaal 3 jaar en de conceptbegroting hierop aan te passen.	subregio's gaan financieren, dan daalt het beschikbare budget voor de projecten tot onder de bijdrage. die nu jaarlijks voor projecten wordt uitgezet. Projecten, die op basis van kwaliteit een bijdrage zouden ontvangen, ontvangen deze dan niet vanwege het tekort aan financiële middelen. We gaan daarmee dan tornen aan de initiële doelstelling van het Stimuleringsfonds, dit staat haaks op de afspraken uit het onlangs vastgestelde samenwerkingsakkoord.	
	Voorzieningenniveau De conceptbegroting op het onderwerp van het voorzieningenniveau in lijn te brengen met het conceptwerkprogramma.	***Financiën*** Indien hier over voorzieningenniveau in inhoudelijke zin wordt gesproken zullen we deze op elkaar afstemmen.	
Someren def	In zijn vergadering van 1 juni jl. heeft de raad de conceptbegroting en het conceptwerkprogramma besproken. Zowel de conceptbegroting als het conceptwerkprogramma geven de raad geen aanleiding tot het indienen van een (nieuwe) zienswijze anders dan de bij brief van 30 januari jl. ingediende zienswijze op het concept-Samenwerkingsakkoord 2023-2026 van de Metropoolregio.		
	Financiën Met nadruk wijst de raad nogmaals op het onderdeel 'Financiën' zoals opgenomen in voornoemde brief: Een punt van zorg is de financiële onderbouwing en uitwerking van dit akkoord. In de aanbiedingsbrief staat vermeld dat begin 2023 een organisatievoorstel volgt. Wij zullen dit voorstel afwachten. Het maakt echter het instemmen met het samenwerkingsakkoord wel moeilijk, omdat nu nog niet duidelijk is of dit akkoord realistisch, uitvoerbaar én betaalbaar is. De reden voor deze aandacht is het feit de financiële positie van de gemeente Someren behoorlijk onder druk staat. Op basis van een voorlopige prognose verwachten wij negatieve resultaten over de jaren 2024-2027. Als onverhoopt mocht blijken dat de Meicirculaire Gemeentefonds 2023 voor onze gemeente onvoldoende financieel perspectief biedt om over 2024 een gemeentebegroting met een positief resultaat op te stellen dan zijn wij genoodzaakt om te besparen. In dat geval verwachten wij dan dat ook de Metropoolregio een bijdrage levert aan deze besparing.	**Financiën** De Metropoolregio Eindhoven zal uitvoering geven aan de begroting c.q. het werkprogramma, zoals deze wordt vastgesteld door het Algemeen Bestuur.	

Son en Breugel def	***Werkprogramma 2023-2024*** ***Logische uitwerking van samenwerkingsakkoord*** We hebben geen inhoudelijke reactie op het concept-werkprogramma. Het concept-werkprogramma is een logische uitwerking op het Samenwerkingsakkoord 2023-2026. We zijn blij met de aandacht voor brede welvaart en de manier, waarop het MRE met dit thema aan de slag wil gaan.		
	Uitbreiding MRE-organisatie niet concreet onderbouwd Als regio staan we komende jaren voor grote uitdagingen, die grotendeels samenhangen met de schaalsprong die de regio naar verwachting gaat doormaken. In onze zienswijze op het concept-samenwerkingsakkoord hebben we al aangegeven dat we hiervoor ook een organisatorische schaalsprong voorzien. In het concept-werkprogramma zien we die verwachting op twee manieren uitkomen:		
	-De manier van werken binnen de regio wordt aangepast naar programmasturing. Hiervoor zal de MRE-organisatie worden aangepast. We ondersteunen deze heldere keuze. Tegelijkertijd vragen we ook aandacht voor de rol van de zogenaamde subregio's en gemeenten in de regionale samenwerking. Dit is in onze ogen nog niet voldoende uitgewerkt. Dat is wel nodig om succesvol samen te werken aan de grote opgaven van de toekomst.	***Strategie en samenwerking***	
	- Voorgesteld wordt om de MRE-organisatie uit te breiden met 12 fte. Gezien het voorgaande vinden we het logisch dat de omvang van de MRE-organisatie wordt uitgebreid. De omvang van die uitbreiding wordt in het werkprogramma echter niet concreet onderbouwd. In onze ogen is het aantal benodigde fte's en de invulling van die functies een afgeleide van een organisatievoorstel of -model. Deze missen we, waardoor het lijkt alsof zaken in een verkeerde volgorde worden gedaan. Hierdoor kunnen we ons onvoldoende een inhoudelijke mening vormen over uw voorstel. Naar onze mening is het concept-werkprogramma nog onvoldoende uitgewerkt om te worden vastgesteld.	***Strategie en samenwerking*** De BD-opdracht aan een extern adviesbureau gaat over de inrichting van de organisatie op basis van het samenwerkingsprogramma, conceptbegroting en het concept-werkprogramma. In dit advies wordt met dezelfde (formatie)uitgangspunten rekening gehouden, die nu ook voorliggen.	
	Begroting 2024 In het concept-werkprogramma 2023-2024 is beschreven op welke manier u de MRE-organisatie wil veranderen en uitbreiden. De financiële gevolgen hiervan zijn opgenomen in de concept-Begroting 2023-2024. Hiervoor stelt u grofweg een		

	drietal keuzes voor, waar wij diverse vragen en opmerkingen bij hebben.		
	Toevoegen thema "ruimte en wonen" gaat ten koste van andere thema's In de begroting zien we dat voor het nieuwe thema ruimte en wonen een bedrag á € 43.097,-- voor programmakosten is opgenomen. Dit bedrag is bij elkaar 'geschraapt' door de programmakosten van de andere thema's te verlagen. Betekent dit dat de activiteiten bij de andere thema's worden verminderd? In onze ogen staat dit haaks op het beeld dat de regionale opgave voor alle thema's groter is geworden ten opzichte van afgelopen jaren. Helaas vinden we in de begroting (en ook niet in het concept-werkprogramma) geen toelichting op de gemaakte keuzes.	***Strategie en samenwerking / financiën*** In de begroting wordt uitgegaan van een evenredige verdeling van de van de werkbudgetten over de verschillende thema's. Deze lijn is in de Begroting 2024 doorgezet. Bij de realisatie van de werkzaamheden zal blijken of de uitgaven binnen de budgetten verantwoord kunnen worden of dat bijstelling nodig is.	
	Inzet externe middelen maakt meerjarenbegroting onzeker In de begroting wordt voorgesteld om 6,5 fte van de personele uitbreiding te financieren met externe middelen van bijvoorbeeld provincie en Rijk. Dit brengt personeelsrisico's met zich mee. Het voorstel is gebaseerd op bijdragen, die de regio momenteel en komende jaren ontvangt van het Rijk. Er is volgens ons geen zicht op de continuïteit van deze middelen. Hoewel sprake is meerjarige afspraken, zien we dat toch als incidentele bijdragen. Het lijkt ons niet verstandig om deze in te zetten voor vaste fte's. We vragen u om een nadere toelichting van de manier waarop u wil omgaan met de bijbehorende risico's. We vrezen dat op het moment dat de externe middelen lager worden, een beroep wordt gedaan op gemeenten. Op voorhand willen wij ons niet committeren aan dit financiële risico.	***Financiën*** Wij onderschrijven dat structurele lasten gedekt moeten worden door structurele inkomsten. MRE gaat er gezien de opgaven vanuit dat de betreffende Rijks- en provinciale middelen voor een langere termijn dan 3 jaar beschikbaar zijn en beschouwt deze daarmee als structureel. Wij gaan ervan uit dat de externe financiering wordt gerealiseerd. Er bestaat echter altijd een risico dat dit niet geheel het geval is. Om deze reden is dit benoemd en gekwantificeerd in de risicoparagraaf. Bij het voorstel tot resultaatbestemming van de jaarrekening 2022 wordt een toevoeging aan de algemene reserve voorgesteld, waarmee dit risico wordt afgedekt.	
	Leidt verlagen Stimuleringsfonds tot minder innovatie? Een ander deel van de personele uitbreiding van de MRE-organisatie wordt gefinancierd door het verlagen van het Stimuleringsfonds. Als gevolg hiervan kunnen we komende jaren minder veelbelovende ideeën en plannen helpen. Voor een innovatieve regio als Brainport vinden we het Stimuleringsfonds een belangrijk instrument. Ook voor deze keuze missen we een toelichting in de begroting.	***Strategie en samenwerking / Stimuleringsfonds*** Wij verwachten geen negatief effect binnen het Stimuleringsfonds op het subsidiëren van innovatieve projecten.	
	Gemaakte keuzes sluiten niet aan bij grote opgave en ambities Het Samenwerkingsakkoord 2023-2026 en het concept-werkprogramma zijn gebaseerd op de grote opgaven, die op onze regio afkomen in combinatie met de ambities die we samen hebben. Dit leidt ertoe dat het werkpakket van het MRE	***Strategie en samenwerking / Financiën*** Door de inwonerbijdrage Stimuleringsfonds te verlagen en de inwonerbijdrage Regionale opgaven voor hetzelfde bedrag te verhogen, wordt, in combinatie met de inzet van externe middelen bereikt dat de inwonerbijdrage op	

	toeneemt. Toch zien we in de meerjarenbegroting dat de inwonersbijdrage (afgezien van de jaarlijkse indexatie) niet toeneemt. Dit is voor ons uiteraard erg prettig, maar tegelijkertijd voelt het ook vreemd. Het is logischer om te verwachten dat de uitvoering van het samenwerkingsakkoord vraagt om een hoger budget. De nu voorgestelde keuzes leiden echter tot verlaging van bedragen in andere onderdelen van de begroting. De voorgestelde keuzes niet zijn toegelicht. Het is voor ons dan ook onmogelijk om er een inhoudelijke zienswijze op te geven.	totaalniveau gelijk blijft.	
	Wij worden graag beter betrokken bij te maken keuzes In onze zienswijze op het concept-samenwerkingsakkoord hebben we expliciet aandacht gevraagd voor een regionale discussie over de gevolgen voor de MRE-organisatie en de manier van werken. We vragen u dan ook om de gemeenten beter te betrekken bij deze keuzes, zoals u zelf op pagina 9 van het concept-werkprogramma aangeeft: “Dit doen we vanuit het versterken van eigenaarschap en medeverantwoordelijkheid door het in positie brengen en houden van de gemeente(raden) en colleges van b&w.” De eerstvolgende mogelijkheid daarvoor dient zich binnenkort aan. We doelen hierbij op het organisatie-adviestraject, waarvoor u onlangs een adviesbureau heeft ingeschakeld. We stellen voor om in dat traject een goede regionale discussie te voeren, waarbij ook de gemeenteraden worden betrokken.	***Strategie en samenwerking*** Het organisatieadvies richt zich op de inrichting van de organisatie in het verlengde van de kaders die in het samenwerkingsakkoord zijn vastgesteld. Het samenwerkingsakkoord heeft een breed gedragen regionaal proces doorlopen en de keuzes daarin zijn unaniem ondersteund in het Algemeen Bestuur.	
Valkenswaard def	***Werkprogramma 2023-2024*** Eerder hebben wij aan de hand van uw Bouwstenennotitie een goed gesprek gevoerd over de MRE samenwerking, onze relatie als gemeente Valkenswaard met deze samenwerking en de toekomst van onze regio. De basis van het gesprek dat wij destijds gevoerd hebben, was een positieve. Onze eerder met u gedeelde zienswijze op het concept-samenwerkingsakkoord was eveneens positief doch kritisch op enkele punten. We zien duidelijk de meerwaarde van de MRE. Die blijkt eens temeer uit het onderzoek ‘Meerwaarde MRE’ dat in 2022 is uitgevoerd door onze rekenkamer. Deze meerwaarde zien wij nu ook weer terug in de plannen en ambities, zoals opgenomen in het concept-werkprogramma.		
	Aanvullend op onze positieve houding ten opzichte van de MRE samenwerking, geven we middels deze zienswijze echter ook enkele aandachtspunten en punten van zorg mee. Eerst in algemene zin, daarna meer specifiek inhoudelijk.		
	We hebben vergelijkbare coördinatie op sociale thema’s nodig	***Strategie en samenwerking*** De regionale agenda kenmerkt zich in de basis	

	Wat wij reeds aangegeven hebben in onze zienswijze op het samenwerkingsakkoord, is dat de MRE zich uitsluitend richt op strategische coördinatie van ruimtelijke thema's, maar dat de strategische coördinatie op sociale thema's binnen de regio Zuidoost Brabant sterk achter blijft. Met Brainport Voor Elkaar wordt hier (opnieuw) een aanzet toe gedaan, maar de urgentie is nu al bijzonder hoog. We kunnen eigenlijk niet wachten tot een nieuw initiatief volledig tot wasdom komt op basis van de vrijwillige deelname. Er is nú actie nodig om te voorkomen dat ons sociaal-maatschappelijk weefsel bezwijkt onder de nu al hoge druk van de schaalsprong, die met toenemende impact op ons af komt. We zien dat ons continue betoog voor coördinatie op sociale thema's haar vruchten afwerpt en hier in het werkprogramma aandacht voor begint te komen. Dat neemt niet weg dat we op sociale thema's nog een grote inhaalslag te maken hebben.	door een inhoudelijke agenda met 'ruimtelijke' onderwerpen. Door toepassing van het perspectief brede welvaart brengen we de sociaal-maatschappelijke impact van deze ontwikkelingen beter in beeld en werken we gezamenlijk toe naar een regionaal perspectief. Een en ander is ook in de aanbiedingsbrief van het samenwerkingsakkoord nadrukkelijk opgenomen en zal deze periode extra aandacht krijgen. We begrijpen uw zorgen over de sociaal-maatschappelijke impact als gevolg van de groei met als voorbeelden de tekorten aan voldoende huisartsen. Daarvoor is in het werkprogramma een opdracht opgenomen om het voorzieningenniveau van de regio in beeld te brengen.	
	Ambtelijke capaciteit bij gemeenten is een groot knelpunt De vraag, die op gemeenten af komt met het samenwerkingsakkoord, de werkprogramma's, de schaalsprong, de regionale ontwikkelstrategie en alle andere opgaven die vanuit Rijk, provincie of MRE komen, is dusdanig groot dat ambtelijke organisaties op dit moment worstelen met beschikbare capaciteit om alles op te pakken. Deze worsteling lijkt met de huidige arbeidsmarkt en ambities voor de toekomst eerder groter dan kleiner te worden. Dit knelpunt geldt voor elk van de thema's binnen het MRE-werkprogramma. Daarnaast lijkt het ons zinvol om als MRE-gemeenten afspraken te maken over het concurreren om medewerkers werkzaam binnen andere MRE gemeenten. Samenwerking als het gaat om inzet van capaciteit, kennis en kunde zou daarentegen een welkome aanvulling zijn.	***Strategie en samenwerking*** Wij verwijzen in uw zienswijzen graag naar de reactie zoals geformuleerd bij Heeze-Leende.	
	In de organisatiestructuur missen wij borging van democratische legitimiteit De keuzes, die we als MRE-regio maken, gaan ergens over. De plannen die binnen de MRE structuren opgesteld worden, zoals bijvoorbeeld, maar niet uitsluitend, het samenwerkingsakkoord en de werkprogramma's, hebben grote impact op de 21 gemeenten binnen de MRE regio. Deze plannen worden vervolgens voorgelegd aan gemeenteraden, die middels zienswijzen hun visie op de voorgelegde plannen kunnen meegeven, als daar al de mogelijkheid toe bestaat. Het Algemeen Bestuur van de MRE neemt vervolgens een besluit over wat zij doet met de zienswijzen. Daarmee hebben	***Strategie en samenwerking*** Wij verwijzen in uw zienswijzen graag naar de reactie, zoals geformuleerd bij Heeze-Leende.	

	gemeenteraden slechts indirect zeggenschap over zaken, die fundamenteel raken aan hun gemeente. Volgens artikel 160 en 169 van de Gemeentewet, hebben gemeenteraden een besluitvormende bevoegdheid als het gaat om keuzes met significante impact op hun gemeente. Kijkend naar de keuzes ,die binnen de MRE en op de bestuurlijke overlegtafels gemaakt worden, missen wij de stem van de gemeenteraden in deze keuzes en constateren wij dat gemeenteraden onvoldoende in positie zijn over besluiten die hun gemeenten aan gaan. Graag zien wij dat de MRE een gesprek tussen de 21 gemeenteraden faciliteert over hoe deze democratische legitimiteit wel geborgd kan worden.		
	Tot slot in algemene zin vragen wij aandacht voor de doorlooptijden van agendering van thema's binnen de verschillende gremia. Goede en zorgvuldige besluitvorming vraagt om goede en zorgvuldige voorbereiding, zowel ambtelijk, bestuurlijk als politiek. Het is van belang dat hiervoor voldoende tijd beschikbaar is, rekening houdend met de benodigde tijd voor het procesmatige gedeelte van agendering.	***Strategie en samenwerking*** We nemen uw opmerking over het tijdig in procedure brengen van de verschillende documenten mee in de vervolgstappen. Het blijft daarin zoeken naar een balans vanwege de verschillende behandelcycli bij gemeenten in doorlooptijd en opzet.	
	Onze natuur maakt ons uniek en biedt unieke kansen Valkenswaard heeft met haar Natura2000 gebieden (de Groote Heide en de beekdalen) en de Malpie een fysiek unieke ligging. Dit heeft ertoe geleid dat Valkenswaard zich positioneert als 'De Tuin van Brainport', waarin onze natuur met offline recreatie de mogelijkheid biedt om te ontsnappen aan de hectiek van het grootstedelijke leven in Brainport. Zowel ten zuiden van Valkenswaard als ten noorden van Valkenswaard liggen in de natuur grote kansen met raakvlakken op meerdere domeinen. Dit vraagt echter wel om krachtige borging van de positie van die natuur. Het begin is gemaakt, maar wij zouden dit graag nadrukkelijker terug zien.	***Ruimte*** De verwachting is dat de Ontwikkelstrategie dit deze oproep zal ondersteunen.	
	Positie natuur mag niet ondergeschikt zijn aan vraag naar groei De schaalsprong die op ons af komt, legt een grote claim op de schaarse ruimte die we in Zuidoost Brabant hebben. Daarnaast liggen er claims op gebied van wonen, mobiliteit, de RES 1.0 etc. Al met al hebben we meer claims dan beschikbare ruimte. Dit betekent dat fundamentele keuzes gemaakt zullen moeten worden en dat we moeten accepteren dat niet alles kan. Het is bij deze afwegingen van belang om de natuur niet ondergeschikt te maken aan ruimtelijke claims met een (in euro's uitgedrukt) gunstiger verdienmodel. Juist als we onze natuur als uitgangspunt nemen, kan een grote bijdrage geleverd worden aan onze klimaatambities, een groeiende economie en een gezonde, duurzame leefomgeving voor de gehele regio. Natuur	***Ruimte*** Dit doen we expliciet in de ontwikkelstrategie door bodem en water als belangrijk ontwikkelprincipe te hanteren.	

	laat zich niet zomaar uitdrukken in economische waarde, maar heeft een onschatbare maatschappelijke waarde. Wij pleiten er daarom sterk voor om natuur, water, lucht en bodem meer status te geven.		
	Natuur is bij uitstek een middel om klimaatambities te realiseren Vanuit het perspectief dat natuur niet ondergeschikt mag zijn aan de vraag naar groei, zien wij ook kansen op gebied van het realiseren van de klimaatambities en het Klimaatakkoord. Natuur, zeker zoals we die in Valkenswaard kennen, heeft buitengewoon positieve impact op klimaatadaptatie en waterberging. Door het versterken van onze natuur én onze beekdalen , kunnen wij als gemeente een specifieke bijdrage leveren aan de klimaatambities die we in onze regio hebben. Dit betekent tegelijkertijd dat er spanning zit op de invulling van onze ruimte en daarmee op het behalen van de doelen uit de RES 1.0. Een windmolen in een Natura2000 gebied zou immers onwenselijk zijn. Met haar natuur wil Valkenswaard vanuit een specifieke invalshoek bijdragen aan het realiseren van het Klimaatakkoord. Echter, zoals reeds gesteld, laat natuur zich niet zomaar uitdrukken in economische waarde en financiële baten, maar brengt deze wel kosten met zich mee. De financiële consequenties van de RES 1.0 moeten wat Valkenswaard betreft uiteindelijk wel in balans gebracht worden met de financiële consequenties van de Valkenswaardse natuur.	***Energietransitie*** Bij het opstellen van de concept-RES is een onderzoek uitgevoerd naar hoe andere opgaven in het gebied gecombineerd kunnen worden met de energie-opgave om zo een grotere meerwaarde voor de regio te creëren. Hiervoor zijn per landschapstype de mogelijkheden voor inpassing in het landschap, aanpassing van het landschap en transformatie van het landschap onderzocht. Invulling van de zoekgebieden vergt altijd lokaal maatwerk wat de ruimtelijke inpassing en de lokale situatie betreft.	
	Landelijk gebied Valkenswaard biedt grote kansen voor leisure Kijkend naar de ligging en fysieke kenmerken van Valkenswaard en de mogelijkheden tot recreatie in onze natuur, zien wij op het thema landelijk gebied dan ook vooral leisure als economische drager. We geven al reeds lange tijd aan dat we leisure-economie graag terug zouden zien in het thema landelijk gebied, met een crossover naar het thema economie (waarin leisure als economische drager eveneens niet of nauwelijks genoemd wordt).	***Landelijk gebied / economie*** In de op dit moment op te stellen visie op bedrijventerreinenprogrammering wordt aandacht besteed aan de subregionale profilering. De focus van de A2-gemeenten op lokaal ondernemerschap en leisure wordt hierin meegenomen. Ook de dit jaar nog te bespreken voortzetting van deelname aan het provinciale Leisure Ontwikkelfonds kan bijdragen aan de economische ambities van Valkenswaard. De betekenis van R&T wordt in de bijdragen aan trajecten van Rijk en provincie en NOVEX De Peel meegenomen.	-
	Tegelijkertijd draagt Valkenswaard mede zorg voor haar agrarische ondernemers Minder groot is in Valkenswaard het vraagstuk rondom landbouw en voedselkringlopen, wat niet wegneemt dat wij mede zorgdragen voor de toekomst van onze agrarische ondernemers en hen willen faciliteren bij de omschakeling naar	***Landelijk gebied*** De context van de ontwikkelingen op hogere schaalniveaus zijn uitdagend.	

	generatie-inclusieve landbouw of bij het vinden van een andere invulling van hun ondernemerschap en percelen. De onzekerheid, die op dit vlak blijft bestaan door politieke ontwikkelingen op landelijk en provinciaal niveau draagt naar ons inzicht niet bij aan het vertrouwen om tot een gedragen oplossing te komen.		
	We vragen aandacht voor de stappen ná de RES 1.0 We hebben in gezamenlijkheid onze focus liggen op de RES 1.0. Deze RES 1.0 is de eerste trede op de ladder van de energietransitie. Voor veel inwoners, maar ook voor ons als gemeenteraad, is niet of onvoldoende duidelijk hoe groot de impact van het traject ná de RES 1.0 gaat zijn. In het kader van verwachtingsmanagement vragen wij aandacht voor het feit dat we na de RES 1.0 nog lang niet klaar zijn met de energietransitie en dat er eigenlijk zo snel mogelijk zicht moet komen op welke stappen ná de RES 1.0 gezet gaan worden.	***Energiestrategie*** In het Samenwerkings- en uitvoeringsprogramma RES zijn de acties uitgewerkt voor de thema's energiesysteem, warmte en besparing. Hieraan wordt hard gewerkt door de ambtenaren van de regiogemeenten, ondersteund vanuit het Team MRE. De voortgang wordt periodiek gemonitord.	
	Valkenswaard hecht aan goede bereikbaarheid Valkenswaard wil maximaal inzetten op het realiseren van een HOV-netwerk en hubs om een bijdrage te kunnen leveren aan de mobiliteitstransitie. De huidige maatschappelijke ontwikkeling staat echter haaks op de gewenste en in het werkprogramma geschetste mobiliteitstransitie. Het gezegde “De beste reclame voor de auto is het OV” wordt helaas maar al te vaak bevestigd. Stijgende kosten, verdwijnende buslijnen die met pijn en moeite behouden kunnen worden, afgeschaalde treindienstregelingen en te volle bussen op de HOV-as richting Eindhoven zorgen er tegelijk voor dat het OV in onze regio steeds onbereikbaarder wordt en dat onze regio met het OV steeds onbereikbaarder wordt. Wij hebben tevens behoefte aan een duidelijk proces, waarin helder is wanneer gemeenten en gemeenteraden betrokken worden, welke ruimte er is voor lokale lijnen en hoe de mobiliteitstransitie meer invulling gaat krijgen.	***Mobiliteit*** Gemeente moet de opgave inbrengen in het proces om te komen tot multimodale mobiliteitspakketten. Proces is in het Portefeuillehoudersoverleg mobiliteit besproken. Portefeuillehoudersoverleg wordt ook meegenomen in de verschillende processtappen.	
	Wegenstructuur rond Valkenswaard Daarnaast zien we dat de wegenstructuur rondom Valkenswaard (o.a. de afrit bij Dommelen en de route tussen de N69 en A2) sterk onder druk staat. Hier zijn grote investeringen nodig om Valkenswaard bereikbaar te houden en om de regio bereikbaar te houden vanuit Valkenswaard.	***Mobiliteit*** Gemeente moet de opgave inbrengen in het proces om te komen tot multimodale mobiliteitspakketten.	
	Houd oog voor de innovatiekracht van kleinschalige ondernemers in onze regio We zien in de MRE-regio dat grote ondernemingen/ondernemers een sterke claim leggen op onze schaarse ruimte. Wij vragen er aandacht voor dat steeds meer kleine	***Economie*** In de op dit moment op te stellen visie op bedrijventerreinen-programmering wordt aandacht besteed aan de subregionale profilering. De focus van de A2-gemeenten op	

	ondernemers en MKB'ers zich weggejaagd voelen door de grotere ondernemers, terwijl de unieke positie van onze regio juist gestoeld is op de innovatiekracht van startups en kleine ondernemers. We willen voorkomen dat in onze regio straks enkele grote vissen zwemmen die de kleintjes oppeuzelen.	lokaal ondernemerschap en leisure wordt hierin meegenomen.	
	Begroting 2024 Eerder hebben wij aan de hand van uw Bouwstenennotitie een goed gesprek gevoerd over de MRE-samenwerking, onze relatie als gemeente Valkenswaard met deze samenwerking en de toekomst van onze regio. De basis van het gesprek, dat wij destijds gevoerd hebben, was een positieve. Onze eerder met u gedeelde zienswijze op het concept-samenwerkingsakkoord was eveneens positief doch kritisch op enkele punten. We zien duidelijk de meerwaarde van de MRE. Die blijkt eens temeer uit het onderzoek 'Meerwaarde MRE' dat in 2022 is uitgevoerd door onze rekenkamer. Deze meerwaarde zien wij nu ook weer terug in de plannen en ambities, zoals opgenomen in de conceptbegroting.		
	Aanvullend op onze positieve houding ten opzichte van de MRE samenwerking, geven we middels deze zienswijze echter graag mee dat de druk op onze ambtelijke organisatie op dit moment reeds bijzonder groot is. Middels de door u voorgelegde conceptbegroting maakt u, in onze ogen terecht, ruimte vrij voor de benodigde extra capaciteit binnen de MRE om de regionale opgaven goed te kunnen laten landen. Voor ons als gemeente is een herverdeling van onze budgetten ten gunste van regionale opgaven echter minder vanzelfsprekend. We willen u graag sterken in het besef dat aanvullende capaciteit binnen de MRE voor ons niet zou moeten mogen leiden tot een toenemende vraag naar input en output vanuit de deelnemende gemeenten, ook al is het voor de MRE met deze aanvullende capaciteit mogelijk om een grotere 'productie' te draaien.	***Strategie en samenwerking*** Het versterken van de regionale samenwerking zou er ons inziens juist toe moeten leiden dat gegeven de strategische regionale opgaven de druk bij de gemeentelijke organisaties niet (onnodig) verder toeneemt.	
	Daarnaast vragen wij aandacht voor de doorlooptijden van agendering van thema's binnen de verschillende gremia. Goede en zorgvuldige besluitvorming vraagt om goede en zorgvuldige voorbereiding, zowel ambtelijk, bestuurlijk als politiek. Het is van belang dat hiervoor voldoende tijd beschikbaar is, rekening houdend met de benodigde tijd voor het procesmatige gedeelte van agendering.	***Strategie en samenwerking*** We nemen uw opmerking als aandachtspunt mee en houden oog voor een tijdige verzending.	
	Wij vertrouwen erop dat we als regio gezamenlijk aan de lat staan voor onze regionale opgaven en die ook als regio oppakken, passend naar draagkracht en vermogen.		
Veldhoven def	***Werkprogramma 2023-2024*** Rolverdeling Team MRE bepaalt de strategische koers, ontwikkelt en coördineert de realisatie van regionale ambities en	***Strategie en samenwerking*** Samenwerken is samen werken. Vanzelfsprekend zullen wij ons inzetten om u als	

	zorgt voor uitvoeringskracht. Gemeenten mogen participeren, inbreng leveren, lokaal verankeren en realiseren. MRE gaat hierdoor steeds meer op een aparte bestuurslaag lijken, waaraan gemeenten verantwoording moeten afleggen en die het beleid van MRE moeten uitvoeren. Dat staat haaks op het uitgangspunt dat MRE=21 gemeenten. Juist in deze hectische tijden is vroegtijdig draagvlak en iedereen meenemen essentieel om allemaal dezelfde kant op te gaan. Daarbij is actieve betrokkenheid van gemeenten (zowel bestuurlijk als ambtelijk) een belangrijke factor. De gemeente Veldhoven verwacht dat MRE actief inzet op het betrekken van gemeenten. Uiteraard zal de gemeente Veldhoven ook actief betrokken blijven bij MRE.	gemeente actief te betrekken. U onderstreept ook ons standpunt dat we ook van gemeenten verwachten dat zij zich ook pro-actief en betrokken opstellen in onze gezamenlijke samenwerking.	
	Extra capaciteit Bij gemeenten staat de personele capaciteit onder druk. Bij veel gemeenten is geen ruimte om inhoudelijk extra inbreng te leveren, laat staan strategische inbreng. MRE kiest er voor om dit volledig op te vangen door eigen capaciteitsuitbreiding. Er zijn echter andere manieren om hier mee om te gaan, bijvoorbeeld door te werken met vertegenwoordigers van een aantal gemeenten, zodat niet iedere gemeente op ieder onderwerp capaciteit hoeft te leveren. Een slimme koppeling met subregionale opgaven kan hieraan een bijdrage leveren.	***Strategie en samenwerking*** Met elkaar blijven we op zoek naar inventieve oplossingen om onze regionale opgaven versneld tot realisatie te brengen.	
	Ruimte en wonen Veldhoven heeft in de zienswijze op het samenwerkingsakkoord opgeroepen om het nieuwe thema ruimte en wonen in te richten met de subregio's in plaats van de gangbare 21 portefeuillehouders. Hieraan is helaas geen gehoor gegeven. Wij zijn van mening dat het nieuwe thema bij uitstek kansen biedt om te experimenteren met andere manieren van het betrekken van de 21 gemeenten. We spreken er desgewenst graag met u over door.	***Strategie en samenwerking / ruimte en wonen*** In de samenwerking van de MRE is algemeen gekozen om de afstemming via de 21 gemeenten te laten verlopen. Wel werken we met subregionale afvaardiging in bestuurlijke/ ambtelijke voorbereidingstrajecten (bijv. bij ontwikkelstrategie).	
	Governance U geeft aan dat de opgaven, die voor ons liggen vragen om een sterke organisatie. Het verbaast ons dat een uitbreiding met ongeveer de helft van de huidige fte's en steeds meer complexe ambities en relaties met externe partijen geen aanleiding vormen om opnieuw naar de bestuurlijke governance te kijken. Dit is toch de basis voor de doorontwikkeling van de organisatie. We zien dat strategische zaken (waarschijnlijk vanwege slagkracht) vaker worden afgedaan in het Dagelijks Bestuur en de poho's.	***Strategie en samenwerking*** Uw opmerking in uw zienswijzen vraagt een verdere verkenning alvorens hier via de zienswijzen een inhoudelijke reactie op te geven. Een proces voor aanpassing van de governance vraagt om een stevige inspanning, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Gegeven de urgentie van de opgaven en de focus om het realisatievermogen van de regionale	VOORSTEL - Betrokkenheid rol gemeenteraden actiever benoemen in het werkprogramma vanuit de wijze van samenwerking.

	Hiermee worden de raden en colleges van de afzonderlijke gemeenten onvoldoende democratisch meegenomen in strategische keuzes. Als de nieuwe opgaven vragen om meer slagkracht en flexibiliteit, dan is het zaak om samen opnieuw naar de governance te kijken en deze aan te passen op de actuele wensen en te komen tot een adequate en passende rolverdeling. De gemeente Veldhoven verzoekt MRE om hier binnen de periode van dit werkprogramma actie op te ondernemen.	samenwerking te verbeteren is ons voorstel om al onze inzet en capaciteit in eerste aanzet daarop te richten en op dit moment nog geen verkenning te doen naar een nieuwe governancestructuur. Wel delen wij uw standpunt over het belang van de betrokkenheid van de gemeenteraden bij regionale strategische keuzes. Op de inhoudelijke dossiers, zoals de regionale ontwikkelstrategie, zullen we hier ook nadrukkelijker rekening mee gaan houden.	
	Activiteiten thema economie Binnen thema Economie lopen in de getoonde tabel een aantal activiteiten niet door naar 2024, zoals regionale inbreng leveren in stichting Brainport en regionale bepaling van prioriteiten en focus voor het jaarplan Brainport. Terwijl de werkzaamheden in 2024 wel degelijk moeten doorlopen. Gemeente Veldhoven verzoekt om die tabel opnieuw kritisch te bekijken en aan te passen.		
	De gemeente Veldhoven kan instemmen met het conceptwerkprogramma, indien bovenstaande opmerkingen een plek krijgen in het definitieve werkprogramma.		
	Begroting 2024 ***Onduidelijke onderbouwing capaciteitsuitbreiding*** De MRE wil de personele capaciteit met 12 fte uitbreiden. Het is logisch dat bij een grotere ambitie ook meer personele inzet nodig is. Onze kanttekening over de extra capaciteit en de governance bij het werkprogramma is uiteraard ook op de conceptbegroting van toepassing. Hierbij komt dat de uitbreiding in de voorliggende conceptbegroting onvoldoende onderbouwd is. De extra toelichting (ambtelijk en tijdens de informatieavonden over de begroting op 13 en 19 april) geeft voldoende inzicht in de noodzaak hiervan. Met name de verheldering dat de 5,5 fte structureel is vanwege het nieuwe thema en voor de doorontwikkeling van de mainportstatus. En dat 6,5 fte flexibel is, nadrukkelijk gekoppeld aan mobiliteit, regiodeal en energiestrategie. Dit deel wordt niet ingevuld als de bijbehorende opgaven en externe middelen onverhoopt niet aan bod komen.	***Strategie en samenwerking / Financiën*** Aanvullend is reeds een nadere toelichting gegeven, zowel in de extra ingelaste ambtelijke informatiesessie(s) als ook tijdens de beide informatieavonden voor de gemeenteraadsleden.	
	Dekking uit Stimuleringsfonds Als dekking voor de structurele uitbreiding van 5,5 fte wordt voorgesteld om € 675.000 minder te besteden aan het Stimuleringsfonds. Het Stimuleringsfonds is er echter voor om	***Strategie en samenwerking / Stimuleringsfonds*** Voor de looptijd van het werkprogramma zal deze systematiek gekozen worden vooruitlopend	

	innovatie en start ups aan te jagen om het economisch ecosysteem te laten blijven werken. Dat is de afgelopen jaren succesvol geweest en zal naar verwachting ook zo blijven. Nu wordt zonder enige vorm van evaluatie gesteld dat dit jaarlijks met € 675.000 minder kan (ongeveer een kwart van het totale fonds). De redenering is dat in de huidige situatie activiteiten op het gebied van de schaalsprong een basisvoorwaarde zijn voor stimulering van innovatie. De gemeente Veldhoven kan instemmen met een eenmalige verlaging van het Stimuleringsfonds in 2024, maar wil geen structurele verlaging van de mogelijkheden van het Stimuleringsfonds. Wij vinden het belangrijk om te kunnen blijven voldoen aan het fundament voor innovatie. Vooraleer dit door te zetten in de jaren na 2024 verwacht zij een gedegen onafhankelijke evaluatie van het Stimuleringsfonds met daarbij argumenten waarom rechtstreeks investeren in start ups en innovatie structureel minder kan, of waarom dit niet slim is en extra middelen voor het fonds nodig zijn.	op een meer duurzame lange termijnoplossing. Dit vanwege de urgentie van de opgaven.	
	De gemeente Veldhoven kan instemmen met de concept-Begroting 2024, met dien verstand dat het putten uit het Stimuleringsfonds voor capaciteitsuitbreiding alleen akkoord is voor het jaar 2024.		
	Het is duidelijk dat MRE de komende jaren voor uitdagende opgaven staat, wat veel energie en inzet zal vragen van zowel Team MRE als de gemeenten. Veldhoven levert daar graag een bijdrage aan.		
Waalre def	***Complimenten*** Allereerst willen wij u complimenteren met het vele werk dat u in beide documenten heeft gestoken in een kort tijdsbestek, Het is altijd weer een uitdaging om op basis van een nieuw samenwerkingsakkoord (vastgesteld in het Algemeen Bestuur op 1 maart jl.) alle veranderingen ingepast te krijgen in een aangepaste begroting en werkprogramma. Zeker nu we ervoor hebben gekozen een nieuw thema ruimte en wonen te introduceren en we meer verbinding zoeken met het welzijn van onze inwoners. Tot nu toe zijn we vooral gericht geweest op het fysieke domein en dat blijft ook zo. Maar door toevoeging van de Brede Welvaartsmonitor en de impact van de schaalsprong op ons (basis)voorzieningenniveau wordt onze scope breder.		
	Motivatie aframing Stimuleringsfonds Wij missen in de aanbiedingsbrief de motivatie, waarom gekozen is voor een aanzienlijke verlaging van de storting in het Stimuleringsfonds. Naast Waalre hebben een aantal andere gemeenten in de zienswijze op het samenwerkingsakkoord aangegeven dat er geen draagvlak was voor verhoging van de	***Strategie en samenwerking / financiën*** Wij verwijzen u graag naar bovenstaande toelichtingen op de motivering om tot herverdeling van de middelen over te gaan.	

	inwonerbijdrage. Er is nu gekozen voor het aframen van de (jaarlijkse) bijdrage in het Stimuleringsfonds zonder verdere motivatie of afwegingen in de bijgaande aanbiedingsbrief. Daarmee zetten we ook (tijdelijk?) een rem op de ontwikkeling van nieuwe innovaties/startups in onze ogen, Is dit een bewuste keuze, die u maakt en waarom? Andere keuzemogelijkheden of voorstellen zijn niet gedeeld met de gemeenten. In het kader van medeverantwoordelijkheid en budgetrecht van gemeenteraden willen we inzicht in mogelijkheden en motivatie van de keuze van het Dagelijks Bestuur voor deze oplossing,		
	In welke thema's zit groei in formatie? Daarnaast willen we graag inzicht waar de groei in formatie zit verdeeld per thema en in algemene ondersteuning en uit welke middelen deze gefinancierd wordt. We merken ook op dat u niet consequent de onderwerpen brede welvaart en voorzieningenniveau (Utrechtse barcode) naar thema indeelt. In het werkprogramma zien we deze terug binnen ruimte en wonen, in de begroting onder economie. Verder vragen we nogmaals aandacht voor het niet dubbel uitvoeren van taken in regionaal en subregionaal verband.	***Strategie en samenwerking*** In het overzicht zoals gedeeld tijdens de raadsinformatieavonden en ook later ter beschikking gesteld is een verdere uitwerking gegeven van de formatie. Zowel de onderwerpen brede welvaart als het voorzieningenniveau zijn thema-overstijgend en worden onder de regionale strategie gepositioneerd. Aandacht voorkomen dubbelingen regionaal / subregionaal dat geldt zowel provinciaal, regionaal, subregionaal of lokaal. We hebben daarover goed overleg op alle schaalniveaus en wederzijds zijn er geen signalen dat daar nu sprake van zou zijn.	
	Inzicht in cofinanciering vanuit het gebied vooraf Tenslotte missen we nog steeds inzicht in de bijdrage(n), die op termijn nog van ons gevraagd wordt op basis van programma's/projecten in de thema's. Zoals recent de aan ons voorgestelde bijdrage van ruim 9 ton (te verdelen over een periode van 10 jaar) voor de Brainportdeal, waarvan onze eerdere bijdrage voor de Korte termijn maatregelen N2/A2 onderdeel uitmaakt. Dergelijke langdurige financiële claims willen we op voorhand duidelijk hebben in het kader van onze eigen financiële planning en gezonde financiële huishouding. En op voorhand is dan voordat we als gemeenten of het Dagelijks c.q. Algemeen Bestuur instemmen met projecten/aanvragen voor bijdragen in kader van Regiodeals, afspraken met andere overheden of subsidieaanvragen waar sprake is van cofinanciering vanuit het gebied.	***Strategie en samenwerking / Financiën*** Wij onderschrijven het belang van een goede financiële planning en gezonde financiële huishouding. Indien er vanuit de thema's extra bijdragen vanuit de gemeenten wordt gevraagd, zal dit via het betreffende portefeuillehoudersoverleg voorgelegd worden aan het Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur. Pas na besluitvorming in deze gremia zal het worden opgenomen in de begroting.	
	In de begroting voor het programma economie staat onder economie dat men werkzaamheden voor de 4e en 5e tranche van de Regiodeal gaat uitvoeren. Volgens ons moet dit 5e en 6e	***Financiën*** Wij hebben de tekst hierop aangepast	VOORSTEL - tekst aanpassen

	tranche zijn. Onze aanvraag voor de 4e tranche van de Regio Deal is niet gehonoreerd.		
	Wij zijn het met u eens dat het duidelijk is dat de opgaven, die voor ons liggen om een sterke samenwerking en organisatie vragen. Zeker wanneer het om publieke taken en verantwoordelijkheden gaat. Wij onderschrijven als Waalre dat we met elkaar als 21 gemeenten in regionaal en subregionaal verband aan zet zijn. U kunt op ons rekenen dat wij onze bijdrage ook de komende jaren zullen leveren.		